

Vetőmag

IX. évfolyam, 2002/3

Szerkeszti a szerkesztőbizottság
Elnök: Dr. Hullán Tibor

Tájékoztató a Vetőmag Termék Tanács 2002. május 15-én megtartott Küldöttközgyűléséről

A VT évente Küldöttközgyűlésen számol be munkájáról és vázolja feladatait. A Küldöttgyűlés hátránya, hogy csak a megválasztott küldötteknek ad információt és beleszólási lehetőséget. Taggyűlésről sajnos le kellett mondanunk, 921 tagunkat összehívni körülményes feladat. Az elmaradt tájékoztatást szeretnénk pótolni egyrészt Turi János elnök új beszámolójának (1. napirend) közreadásával, másrészt ezzel a részletesebb beszámolóval.

A Küldöttközgyűlés az Alapszabály V. 7. pontja szerint 30 perc halasztással és azonos napirenddel volt határozatképes. A küldöttközgyűlés előtt 7 napirend szerepelt (1. Beszámoló a 2001. évben teljesített és a 2002. évben várható feladatokról; 2. Beszámoló a 2001. évi pénzügyi tény és a 2002. évi pénzügyi terv adatairól; 3. Az Ellenőrző Bizottság jelentése; 4. A 2002. évi tagdíjbesorolás bemutatása, kizárási javaslat a 2001. évben tagdíjhátralékos tagokra; 5. Az Etikai Bizottság jelentése; 6. Előterjesztés az Alapszabály egyszeri módosítására; 7. Egyebek).

A 2. napirend keretében a 2001. évi pénzügyi feladatok teljesítéséről és a 2002. évi várható pénzügyi feladatok költségeiről kaptak a megjelentek tájékoztatást. A VT tervezett működési költsége 28 460 400 Ft volt, ennek teljesítése 25 414 243 Ft lett. Az összes költség – a FVM információs adatszolgáltatását, és a FVM AMC kiadványokra biztosított támogatását, illetve ezek költségeit is figyelembe véve – terveként 32 950 270 forintot, tényként 33 194 233 forintot jelentett. A túllépés látszólagos, mert a FVM AMC utólagosan – naptári éven túl – utalja át a kiadványok ellenértékéért megítélt támogatást. 2001. évi tervezett bevételünk 32 521 238 Ft volt, a tényleges bevétel 34 765 140 Ft. A pénzügyi maradványt is figyelembe véve a Küldöttközgyűlés a VT 2001. évi

költségvetési beszámolóját 33 194 233 Ft költséggel és 43 530 840 Ft bevétellel elfogadta.

Előterjesztésre került a 2002. évi pénzügyi terv is, melyben a költségek fedezetére 33 450 400 forintot irányoztunk elő. Bevételeként 40 556 651 forintot terveztünk. Várható év végi maradvány 7 106 251 forint lesz. A maradvány célja, hogy az EU csatlakozással kapcsolatosan várható Termék Tanács belüli, szerkezeti módosításokra fedezetet nyújtson. De ide tartozik a módosításra kerülő jogszabályok eljuttatása is a VT tagsága részére.

A Küldöttközgyűlés meghallgatta Dr. Nagy Ferenc úrnak, a VT Ellenőrző Bizottság elnökének jelentését a VT pénzügyi ellenőrzéséről.

A Küldöttközgyűlés az Ellenőrző Bizottság jelentését, és a 2002. évi pénzügyi tervet 33 450 400 Ft költséggel és 40 556 651 Ft bevétellel elfogadta.

Külön került előterjesztésre a 2002. évi tagdíjbesorolás. Mint tagságunk előtt tudott, a tagdíj mértékét – önbevallás alapján – az előző évben a tag által elért bruttó árbevételnek megfelelő besorolás jelenti. Tagjaink 2002. február hónapban felkérést kaptak, hogy a 2002. évi tagdíjukat határozzák meg. Ez megtörtént és ennek megfelelően került kiosztásra az új tagnévsor a 2002. évi tagdíjjal. A VT tagsága így mind a saját, mind az általa ismert cégek „közvetett önértékelését” megismerhette.

Előterjesztésre került – a többszöri felszólítás ellenére – tagdíjhátralékos tagok névsora. A Küldöttközgyűlés az előterjesztésben felsorolt tagokat (26 tag 567 782 Ft tagdíjhátralékkal) – figyelembe véve, hogy többszöri felszólítás ellenére nem rendezték 2001. évi tagdíjukat – 2002. június 15-ével kizárja. A Küldöttközgyűlés lehetőséget adott, hogy tagdíjhátralékokat 2002. június 15-éig kiegyenlítsék. A kizárással az 1996. évi CXXXI. törvényben meghatározott, a Vetőmag Termék Tanács tagsággal járó minden jogosultság és kötelezettség megszűnik.

A VT tagságában – mint az az előbbiekből is látható – folyamatos a változás. Sokan lépnek be, mert vetőmag-sza-

porítást akarnak végezni és csalódva, vagy más termelési feladatváltás után kilépnek. Ez természetes, még akkor is, ha egy rövid időre belépő tag a VT számára jelentős többletköltséget okoz. Ilyen esetben ugyanis a VT tagsággal együtt jár a kiküldött információs anyagok költsége, a tagságot igazoló „Tanúsítvány”, stb. Ez a szakmai munka jellegéből adódó egyelőre természetes helyzet, még akkor is, ha a tag egy fél év után megváltozott termelési szituáció miatt ismét belép a következő termelési ciklusra. Ilyenkor a VT minden további nélkül új tagságot létesít a belépővel. Ettől csak akkor van eltérés, ha az újonnan belépő tagdíjhátralékkal rendelkezik. Ezt ugyanis az újbóli belépés előtt ki kell egyenlítenie. Nagy valószínűséggel az EU tagsággal ez a folyamat is átalakul, mert az EU-s jelentési kötelezettségek a megváltozott „piaci hatások”, az ezzel járó feladatok és lehetőségek nagyobb követelményeket kívánnak meg.

Dr. Szundy Tamás, a VT Etikai Bizottság elnöke tájékoztatta a Küldöttközgyűlést az elmúlt időszakot érintő témákról. Az Etikai Bizottság munkáját a VT Etikai Kódexe szerint végezte. A bizottság munkájában visszatérő probléma a reklámtevékenységgel összefüggő hibás magatartás. Erőről a VT folyóiratában is állásfoglalás jelent meg. Lényege, hogy mindenki a saját fajtájára vonatkozó és kísérletekben megalapozott véleményeket használhatja fel reklám célra. Más fajtájáról csak a fajtatulajdonos hozzájárulásával lehet véleményeket összehasonlítás céljából közölni. Az elmúlt év kiemelkedő problémája volt a kalászos forgalmazás, pontosabban a végfelhasználói árminimum alatti értékesítés piaci következményei. Az Etikai Bizottság az érintett térség tagjainak felkérésére kiemelten foglalkozott a tavaszi árpa vetőmag forgalmazásánál felmerült panaszokkal és az ebben érintett VT tagot írásbeli figyelmeztetésben részesítette és kötelezte helyreigazító hirdetés megjelentetésére. A Küldöttközgyűlés az Etikai Bizottság beszámolóját egy ellenszavattal elfogadta.

Utolsó napirendi pontként került előterjesztésre az Alapszabály egyszeri módosítása, ami gyakorlatban azt jelenti, hogy a

jelenlegi VT Elnökség, Szekció Bizottságok és Küldöttek megbízatása, ami 2003. májusában lejár, egy évvel kerüljön meghosszabbításra. A módosítást az indokolja, hogy 2002–2003 években kerül sor a fajta és vetőmag jogszabályok és ezzel összefüggő fajtaoltalom jogszabályi módosítására, vagyis a végleges EU harmonizációra. Ez a munka részben beindult, részben az új kormányzati vezetés feladata lesz. Nagyon kedvezőtlen volna, ha a VT részéről az újonnan megválasztott vezetőknek kellene felvállalni a félbehagyott

tevékenységet. Maga a VT vezetőség váltása is jelentős feladat. Első lépésként országos szekció taggyűléseket kell szerveznünk az új Szekció Bizottságok megválasztására. S egyidejűleg, térségi taggyűléseken kell az új küldöttekre javaslatot tenni és megválasztani őket. Majd ezt kell kövesse az új Küldöttközgyűlés és az Elnökség megválasztása. A Küldöttközgyűlés e napirenddel kapcsolatosan az alábbi határozatot hozta:

„A Küldöttközgyűlés figyelembe véve az EU csatlakozással összefüggő jogsza-

bályi módosítások, továbbá a Terméktanácsok EU harmonizálásával kapcsolatos feladatait, a Vetőmag Terméktanács tisztségviselőinek mandátumát – egyszeri Alapszabály módosításként – egy évvel meghosszabbítja, s az új választás időpontját 2003. év májusáról 2004. év májusára hagyja jóvá.”

Egyéb témák hiányában, és az idő előrehaladottsága miatt Turi János elnök úr az ülést bezárta.

H. T.

A Vetőmag Terméktanács 2002. május 15-ei Küldöttközgyűlésén

Elnöki beszámoló

Tisztelt Küldöttközgyűlés!

Elnöki beszámolómban azt a módosított követem, hogy felelevenítem az elmúlt évi Küldöttgyűlésen elfogadott feladatokat és azok megoldását értékelem.

A Vetőmag Terméktanács legfontosabb feladata a vetőmagágazat folyamatos fejlesztése, a magyar és a Magyarországon termelt vetőmag jó hírnevének megőrzése egy magasabb szinten történő megjelenítése. Ennek érdekében célul tűztük ki a vetőmagmarketing stratégia kidolgozását, elfogadtatását és kiépítésének elkezdését. Az FVM a kezdeményezésünket elfogadta és 2001. július 18.-án – koordinációs értekezlet keretében – előterjesztésünk, a hazai vetőmagtermelés helyzete és az EU csatlakozással összefüggő feladatok, megtárgyalásra kerültek.

Az értekezleten elemeztük és értékeltük a belföldi vetőmag-felhasználás helyzetét, növelésének elősegítését, a vetőmagexport alakulását, fejlesztésének lehetőségeit, a vetőmag-előállítását és felhasználást elősegítő szabályozási és támogatási feladatokat. A koordinációs értekezletet a konstruktivitás, a nyíltság jellemezte. Elmondhatom azt is, az FVM részéről az értekezleten a potenciált személyek vettek részt. Döntés született arról, hogy a vetőmagmarketing stratégiát ki kell dolgozni. Először egy koncepciót, majd ezt megvitatta, egy részletes tervet. A koncepciót elkészítettük, amit a Vetőmag Terméktanács folyóiratában teljes terjedelemben megjelentettünk. A legfontosabb tézisek címszavakban:

■ A vetőmagágazat fejlesztését a növénytermesztés főágazat fejlesztésével együtt kell megoldani.

■ Növelni kell a versenyhelyzetünk megtartása és javítása érdekében a vetőmag-előállítás biztonságát (öntözés, izoláció biztosítása, a vetőmag-feldolgozás

korserűsítése, a kondicionált magtárak építése, stb.).

■ A magyar állami tulajdonban lévő növénynevelő cégeket versenyhelyzetbe kell hozni, felül kell vizsgálni az állam tulajdonosi szerepét.

■ Meg kell oldani az EU csatlakozásra felkészülve a fajttalál és vetőmaggal kapcsolatos jog és intézményharmonizációt, különösen a fajtavédelem problematikáját.

■ A kedvezményeket, a támogatásokat a szántóföldön ellenőrzött és a fémzárolt vetőmaghasználatához kell kötni.

■ Különösen kiemelten kell kezelni és gondoskodni azokról a fajtákról, ahol még a magyar növénynevelés meghatározó szerepet tölt be, amelyekre az EU-ban igény mutatkozik mint végtermékre, vagy mint vetőmagra.

■ A vetőmagágazatban el kell fogadtatnunk, általánossá kell tenni a marketing szemléletet, gondolkodást, ki kell dolgozni a vetőmagmarketing stratégiát.

Sajnos, rajtunk kívülálló okok miatt a folytatás elmaradt. A megkezdett munkát 2002-ben új lendülettel, remélhetőleg eredményesebben folytatnunk kell.

A tisztelt Küldöttközgyűlést szeretném emlékeztetni, hogy a 2001. évre meghirdetett agrárszabályozási rendszer kedvezőtlenül érintette a vetőmagágazatot. Ugyanis a fehérje és az alternatív növények támogatásában visszalépés történt. Feladatul tűztük ki ennek a korrigálását. A fehérjeszükséglet hazai termelésből történő kielégítésének növelése tárgyában 2001-ben két alkalommal is volt koordinációs értekezlet. Ezt elsősorban a MAE, de számos terméktanács, szakmai szövetség, sőt a Magyar Tudományos Akadémia is hatékonyan támogatta. December elején a Terméktanácsok Szövetségének évzáró elnöki ülését az FVM Közigazgatási Államtitkára is megtisztelte, aki az új agrárszabályozást joggal, mint az EU jogharmonizá-

ció irányába mutató jogalkotást mutatta be. Többek között szólt a fehérje és olajos növények szektorsemleges támogatásáról. Az eredményt ismerjük. A Vetőmag Terméktanács apelláló levelünkre választ kaptunk, amelyben az FVM sajnálatát fejezte ki, hogy az előterjesztés 2002-ben forráshiány miatt nem lett elfogadva, de jövőben számíthatunk a megvalósulásra.

Az elmúlt évi Küldöttközgyűlésen vita után fogadtuk el a szabályozást a kalászos vetőmag-előállításáról és forgalmazásáról. A Kalászos Szekció úttörő munkát végzett és időszerű is a szabályozás megalkotásával. Ezt az élet igazolta. Az eredmény nem lehetünk elégedettek. Igaz a nyomott búza és kalászos gabonák, a mezőgazdaság általános pozíciójának a további romlása, az alacsony vetőmag-forgalmazáshoz nagymértékben hozzájárultak. A szántóföldi szemlére bejelentett vetésterületek csökkentek, de a számok, a tapasztalatok azt mutatják, hogy a fémzárolás nélküli magfelhasználás vetési célra növekedett. Az is világosan látszik, hogy aki a fajtahoz, a vetőmaghoz jól kiépített marketinget tud kapcsolni, az a vetőmagpiacon nagyot lép előre.

Minden kommentár nélkül jelezném: Magyarországon a nemzeti fajtalistán 113 őszi búza fajta van, ebből 75 a magyar, 38 a külföldi tulajdon 2/3: 1/3 az arány. A középső és a késői érésű kategóriában még magasabb a külföldiek aránya. Az utolsó négy évben 74 fajta, a fajták 65,6 %-a került elismerésre. A fajtaváltás üteme felgyorsult.

A Terméktanács utolsó elnöki ülésén a további egyeztetésről és a fajtatulajdonosok részéről felelősségteljesebb hozzáállásról határozott. Fel kell ismerni a megoldás elsősorban a fajtatulajdonosok kezében van. A fajtatulajdonosoknak az igények és a piaci térségek sajátosságai szerint kell a magas szaporítási fokú vetőmagvak kihelyezését szabályozni. Szigo-

rúan működtetni kell a kalászos vetőmag-előállítási és forgalmazási Szabályzatot. Ugyanakkor a gabonapiac szabályozásában is előbbre kell jutnia az államnak, hogy a fizetőképes kereslet biztosítva legyen.

Az elmúlt években – a közelgő EU-hoz való csatlakozásunk miatt – már sürgetően szólunk a körütekintően megoldandó feladatunkról. Ismert dolog, hogy 2002-ben a mezőgazdasággal kapcsolatos tárgyalások a döntő szakaszhoz érkeztek. Nem árt felidézni a hivatalos magyar álláspontot, mely világosan meghatározza a saját teendőnket is. Nem kértünk deregulációt, és készek vagyunk a teljes jog és intézményharmonizációra, a statisztikai és információs rendszerek átvételére, a humán erőforrás felkészítésére, vagyis a közös piaci rendszerben történő teljes beintegrálódásra. A hivatalos álláspontok nagyon fontos része az is, hogy vállaltuk, a csatlakozásra 2002. december 31-ig felkészülünk. A kötelezettségek vállalása mellett ugyanakkor igényt tartunk a teljes körű EU-s támogatásra és kompenzációkra.

A magyar álláspontot azért idéztem és hangsúlyoztam, mert ez meghatározza a keretet és mozgásteret, amelyben gondolkodhatunk. Az EU-ban a növényfajták elismerését és forgalmazását ún. direktívák szabályozzák. Erre, mint bázisra épülnek fel a nemzeti szabályozások. Magyarországnak is módja és lehetőségei vannak nemzeti sajátosságainak figyelembe vételére és érvényesítésére, amelyben felhasználhatjuk a tagállamok tapasztalatát és gyakorlatát. Az elvégzendő munka nagyságát néhány adat is jól mutatja. A növénytermesztést eredendően 6 direktíva szabályozza, de 1966 óta további 37 direktíva szól a módosításokról. A zöldség-növényeket külön direktíva szabályozza, amit még 34 direktívával módosítottak. Feltétlenül tanulmányoznunk kell a francia, a német, a holland, a dán, az angol, az osztrák nemzeti szabályozást és a gyakorlatot. Ez terjedelmében is több ezer oldal. Mindezt értelmezni, értékelni, a magyar viszonyokra átültetni nem kevés feladatot jelent.

2001-ben gyakran hallottuk azt a megállapítást, hogy a vetőmag területén a jog és intézményharmonizációs felkészülésben jól állunk. Példázza ezt a múlt év december 17-én megtartott MAE értekezlet is.

Az előzőekben érzékeltettem a munka terjedelmét, sőt szeretném hangsúlyozottnak kiemelni, hogy a jó megoldáshoz a szakmai szervezetek (a Vetőmag Terméktanács, a Magyar Vetőmagkereskedők Szövetsége, a Magyar Növénynevelők Egyesülete) alapos felkészülése, egyezsége jutása szükséges. A feladat nem egyszerűsíthető le a jog és intézményharmonizáció megvalósítására. Ugyanis a vetőmagágazat sikeres fejlesztése érdekében a jog és intézményharmonizációt szakmai, gazdaságpolitikai és marketing-

stratégiai intézkedésekkel kell megerősíteni. Az EU-ban erre követendő példákat találunk a francia, a dán, a holland, a német, az angol, az osztrák gyakorlatban.

A jog és intézményharmonizáció területén a legfontosabb feladatok:

► a fajtaelismerés és vetőmag-minősítés, illetve a fajtavédelem szabályozásának hazai és az EU közötti különbözőségeinek a megoldása;

► hazánkban és az EU-ban is állami feladat a fajtaelismerés és a vetőmag-minősítés, de az EU-ban a szántóföldi és zöldség-növények szabályozását külön-külön oldják meg. Nekünk is ehhez kell alkalmazkodni. Az EU-ban a fajtaelismerés csak a vetőmag forgalmazását biztosítja;

► külön figyelmet érdemel az EU-ban kötelező vetőmag határértékek magasabb értéken történő nemzeti szintű meghatározása ajánlati jelleggel. Át kell gondolni ezzel kapcsolatban, hogy az EU-ban az engedélyes vetőmag fogalmát nem ismerik. Biztosítani kell a magas minőségben a kínálatot, és egyben a fizetőképes keresletet;

► meg kell oldani a fajtavédelem problémáját. A jelenlegi magyar szabályozás fajtavédelmi elemeket is tartalmaz, és bizonyos fajták esetén a fajta szabadalmaztatására is lehetőség van. Az EU-ban a fajtavédelmet magánjogi szerződések keretében oldják meg. Az EU gyakorlatában többféle megoldás is létezik: oltalom, szabadalom, oltalom és egyes génekre szabadalom, oltalom és szabadalom. A tagállamok ebben nem egységesek. Magyarországon a fajtavédelem megoldására külön javaslatot dolgozott ki a Szellemi Tulajdon Védelmi Tanácsa és a Magyar Szabadalmi Hivatal, és külön javaslatot az OMMI. A javaslatok értékelése, a vélemények egyeztetése folyamatban van;

► rendezni kell azon fajok fajtáinak a sorsát, melyek a magyar szabályozás szerint fajtaelismerésre és vetőmag-minősítésre kötelezettek, de az EU direktívák szerint nem. Úgy gondoljuk, hogy ezekben az esetekben a fajtatulajdonosok és a szakmai szervezetek véleményét kikérve kereskedelmi és marketing megfontolások alapján kell az egyes fajtákról dönteni, hogy melyek kerüljenek a nemzeti fajtalistára, és melyek a szabadfajták kategóriájába;

► rendezni kell, hogy a nemzeti fajtalistáról (azon fajtáknál, ahol a hazai és az EU direktíva között azonosság van), az előzőekben ismertetett módon melyek kerülhetnek az EU fajtalistára. Itt feltétel az EU konform DUS és ahol előírás a gazdasági értékvizsgálat és a megfelelő névhasználat. El kell fogadtatni a magyar DUS vizsgálatok EU komformitását, vagy ha nem lehetséges, akkor el kell azokat végeztetni az állam anyagi támogatását kérve;

► fel kell készülni, és el kell készíteni az ajánlati fajtalistát;

► külön felhívom a figyelmet az EU-ban kvótához nem kötött növények azon csoportjára, amikre piaci kereslet van, s közöttük versenyképes magyar fajtáink vannak és lehetnek a nemzeti vagy az EU-s fajtalistán. De e lehetőségeink kihasználásához az állam gazdaságpolitikai és marketing segítségével is szükséges;

► pontosítani szükséges a standard vetőmag, mint a fajta és a vetőmag-minősítés egyik kategóriájának a fogalmát. Ugyanis a standard vetőmag jelentősége növekedni fog. A standard vetőmag a forgalmazó cég által garantált megbízható minőséget jelent, ami általában minőségbiztosítással is megerősítenek és a fogyasztóvédelem által állandó kontroll alatt tartanak.

Az EU csatlakozásunk során, a felsoroltakon túlmenően még számos megoldandó feladat van az adat, az információs szolgáltatás, az adminisztráció, a nyilvánvartartás, a címkehasználat területén.

A Vetőmag Terméktanács elnöksége döntött az EU csatlakozással kapcsolatos operatív feladatokról. Ennek keretében a Vetőmag Terméktanács és a Magyar Vetőmagkereskedők Szövetségének Zöldség Szekciója együttes ülést tartott, ahol egy alapos, kitűnő szakértői előterjesztés került megvitatásra és közös szakmai álláspont kialakítására. Az ülésen döntés született a közös szakmai álláspont jogi formában történő megjelenítésére. A Szántóföldi növények Szekció is szakértő kollégiumokat hozott létre és a munka elkezdődött. Szükség is van erre, mert a kormány által meghatározott határidők miatt a munkát fel kell gyorsítani. Felhívom a figyelmet arra, hogy a vetőmag szakmában a műhelymunkák elkülönítetten folynak. Nagy szükség van a különböző vélemények ütköztetésére, a közös álláspontok kialakítására, a jog és intézményharmonizáció megvalósítását támogató állami intézkedések előkészítésére és meghozatalára.

Az elmúlt évben a Terméktanácsnak nemzetközi területen is sikerült előrelépnie. A Francia Kukorica Szövetséggel (AGPM) a kapcsolatok folyamatosak lettek, úgyszintén a Német Kukorica Szövetséggel (DMK) is. A kapcsolatok erősítése azt a célt szolgálja, hogy az EU csatlakozás során a magyar vetőmagpiac pozíciói erősödjének. Ennek érdekében felkérést kaptunk az Európai Kukorica Szövetségbe való belépésre. A kapcsolatok lehetővé teszik az eredményesen működő EU-os szakmai szervezetek működtetésének a gyakorlatát megismerni és azt hazai viszonyokra adaptálni.

Feladataink 2002-re nem kevesek. Feladatokunk nagy, mert az EU csatlakozásunkhoz való felkészülésünk mikéntje a vetőmagágazat egy hosszabb jövőjét is meghatározza.

Turi János

A magyar búza esélyei az Európai Unióban

Bemutatókon, több helyen elhangzott Makay György úrnak, a Gabona Szövetség főtájkárának tájékoztatója a búza várható piaci alakulásáról. Mivel az előadás jövőbe mutató, közérdeklődésre tarthat igényt, a szerző engedélyével azt vázlatosan közöljük.

Három témakör:

- 1 A gabonaszezon tapasztalatai és ennek az EU-val kapcsolatos összefüggései. Mi történt, mi várható és mi nem fog bekövetkezni?
- 2 A szezon tanulságai alapján az EU csatlakozásig mire számíthatunk? Mik lehetnek fontosak a csatlakozás után?
- 3 Ezeknek a búzavertikumra kiható szerepe.

Kiemelkedő gabonaszezont zártunk. Miért kiemelkedő:

– Az utóbbi évek legnagyobb gabona-termése volt a szezonban (14,885 millió tonna).

– Csökkent a hazai felhasználás és az export részaránya megnövekedett. 4,8 millió tonna vegyes gabona került piacra. (Ebből a búza 1,8 millió tonna volt.) Idáig a maximum (1998., 1999.) 3,3 millió tonna gabona volt. Kiugró mennyiség ez. Hova szállítottuk exportra a gabonát? Azért kell erről beszélni, mert a külpiazi hatások meghatározóak a belpiaci szempontjából.

A piaci megoszlást (február 28-áig történő feldolgozás alapján) 3,4 millió tonna kivitt gabonára a táblázat mutatja országokként és ország csoportonként.

**A gabona export fő irányai és szállítási módjai
2001. VII.1–2002. II.28**

Főbb csoportok	Mennyiség ezer tonna	Megoszlás %
EU 15	1.364	40,9
Európa egyéb	958	28,7
CEFTA	464	13,9
FÁK	184	5,5
Világ egyéb	368	11,0
Összesen	3.338	100,0

Országokénti megoszlás (első 15)

Országok	Mennyiség (ezer tonna)
Spanyolország	527
Bosznia	410
Szlovénia	374
Olaszország	350
Oroszország	170
Hollandia	150
Svájc	146
Jugoszlávia	137
Ausztria	132
Ciprus	125
Horvátország	120
Románia	117
Törökország	106
Németország	100
Lengyelország	75
Összesen	3.039

További 26 országba összesen 299 ezer tonna volt az export.

Összesen 41 országba exportáltunk. *Megjegyzések a piaci megoszláshoz:*

Spanyolország importálta a legtöbbet, 527 ezer tonnát, mely főleg kukorica, a boszniai 410 ezer tonna pedig főleg búza volt.

Az EU piac fontosságát mutatja, hogy Spanyolország az első, Olaszország negyedik, Hollandia hatodik, Ausztria kilencedik az importőrök listáján.

Az is mondhatjuk, hogy a magyar gabona export integrálódási foka az EU-ban már 40 százalék feletti.

Bosznia azért nagyon fontos piac számunkra, mert a fuvarhátrányunk (ami egyébként az országunk kontinentális fekvése miatt általában jelentős) ebben az esetben sokkal kisebb, ezért „prémium piacnak” kezeljük.

Szlovénia harmadik helye részben annak köszönhető, hogy tengeri kikötőjén keresztül is exportálunk és a Fob tengeri kikötő eladások Szlovén üzletnek minősülnek.

A célországok és a kilépő fuvar alapján megállapítható, hogy a magyar gabona fő kilépő iránya nyugat, dél-nyugat és kisebb részben dél-kelet. Ez egyben azt jelenti, hogy a dunántúli és Duna közeli térségek felértékelődtek az exportban. Sajnos a keleti, észak-keleti lehetőségek igen lecsökkentek, az orosz piac csak 5–6 százalékot képvisel.

A magyar gabona kivitelének fuvaronkénti megoszlását a következő táblázat mutatja be:

Fuvaronkénti megoszlás (%)

	Búza	Kukorica	Gabona összesen
2001. év			
Vasút	38,78	25,68	31,34
Közút	25,54	31,10	30,76
Víz	35,6	43,16	37,88
2002. év I–III. hónap			
Vasút	29,37	39,81	35,96
Közút	23,37	15,71	19,83
Víz	47,54	44,46	44,21

4–5 évvel ezelőtt a vasúti szállítás részesedése még körülbelül 50 % volt, a vízi út pedig csak 10%.

A korábbinál magasabb közúti szállítás elsősorban a bosnyák üzletekkel indokolható.

Mivel a vízi szállítás szerepe megnőtt, a Dunától, illetve a Tiszán Szegedtől való távolság jelentősen befolyásolja egy termelő potenciális árbevételét.

Az EU-val kapcsolatos lehetőségeink

Az EU a világ egyik legnagyobb búzatermelője és egyben exportőre is. Felmerül a „tengerbe hordjuk e a vizet” kérdése? Az EU 13–16 millió tonna búzát exportál egy normál évben. Magyarországnak milyen esélyei vannak e mellett?

Az EU nagy exportőr lágytípusú – a mi fogalmaink szerint takarmány, illetve legfeljebb malmai III. minőségű búzából, de 2–2,5 millió tonna búzát importál is kívülről, főleg az amerikai kontinensről. Milyen ez a búza? Jó minőségű kemény szemű malmai búza, egy része javító minőségű búza.

Magyarországnak azt kell megcélozni, hogy ezt a jó minőségű búzát egyre nagyobb százalékban mi exportáljuk az EU-ba, melynek a csatlakozás után nem lesz akadálya.

Az EU-ban a 2001. év különleges volt és tanulságokban gazdag. 92 millió tonna búzát termeltek (most 106 millió tonnára számítanak, ami egyébként nálunk normálisnak számít). A belső piac szabályozására, hogy ne legyen túl drága a búza, importpolitikát változtattak. Mindenféle minőségű búza vámját nullára csökkentették hosszú hónapokon át. Előző években a magas minőségű búza vámmentes volt, a közepes hol igen, hol nem, az alacsonyabb minőségűeknél magas vámtot alkalmaztak. A vámentesség következménye az lett, hogy 2,5 millió tonna helyett 7,5 millió t búzát importáltak. Ez nekünk jól jött, és például Ukrajnának is. Az EU-ban azonban hatalmas belső feszültségek alakultak ki a termelők eladatlan

készletei miatt (főleg francia termelők). A közeljövőben ilyen, nagyon engedékeny vámpolitikával az alacsony minőségű búzánál – melyből az EU-nak is túlkínálata van – nem lehet tehát számolni.

Mit tartanak magas minőségnek vám szempontjából? Fehérjéje 14 százalék feletti (bár ezt 12 százalékos víztartalom mellett számolják, tehát ez valójában 15,9 százalék átszámolva), hektolitertömeg 77. Közepes kategória: fehérje 11,5 százalék feletti (13,06 %). Alacsony kategória: fehérje 11,5 százalék alatti, ami már vámmal sújtott kategória.

Nekünk a közepes kategóriát kell mindenképpen teljesíteni. Egyelőre július 1-től 600 ezer tonnás vámmentes búzakvótánk van (ebből 480 ezer tonna közepes és magas minőségre, 120 ezer tonna pedig minőségi megkötés nélkül) az EU-ba. Ez a többlet nagy áttörés, de ne gondoljuk, hogy nem kell törődni a minőséggel. Más dolog a lehetőség és más a tényleges piaci igény.

(Igen jelentős lehetőség a 450 ezer tonna kukorica vámmentes kvóta, mivel az eddig 0 volt és az EU a legnagyobb felvevőnk.)

A Francia Búzatermelők Szövetsége elnökének véleménye: a francia búzatermelők szemszögéből nézve nincs Magyarországgal konfliktusunk, ha nem azzal a minőséggel akarjuk mi is a piacot támadni, mint amit ők termelnek. Nincs érdekütközés, ha mi jobb minőséggel lépünk az EU piacra. Velük szövetségeseknek kell lennünk.

Ukrán helyzet

Nemzetközi jegyzésben most jelent meg először az ukrán export búza. (Ki gondolta volna ezt néhány éve?) Miért fontos ez? 4–5 millió tonna búzát adtak el ebben a szezonban olyan árakon, ami számunkra drámai, elfogadhatatlanul alacsony.

A magyar búzáéval azonos piacokon (Földközi tenger térsége, EU) találkozunk velük és támogatások nélkül nincs esélyünk konkurálni, hiszen a költségeik jóval alacsonyabbak, mint a miénk. (Egy munkás ott havonta 15 ezer forintból él.) Ha bekerülünk az EU-ba, akkor vámvédelem alá kerülünk és az esetleges exporthoz pedig élvezhetjük az EU export rendtartását. Az EU csatlakozás a nagy keleti konkurencia miatt /az orosz termelés is jelentősen nőni fog/ is fontos, mivel különben komoly bajba kerülhetnénk az exportban.

A jelenlegi helyzet a búza piaci esélyével kapcsolatban

Legnagyobb kockázat az árfolyam alakulása. Ebben a szezonban március végéig 91,34 \$ átlagáron adtuk el a búzát – ebben benne van minden takarmány, malmi – mely 25–25 300 forint bruttó árbevételt jelent. Ha ugyanolyan áron adjuk el a búzát, mint tavaly, a mai forint árfolyamon számolva 2000 forinttal ke-

vesebb árbevételre számíthatunk. (Az előadás elhangzása óta a helyzet csak tovább romlott.)

Az Egyesült Államokban a termelés csökken, az unió kínálata nő, a FÁK országokban 10 millió tonnás csökkenés várható, de a világ össztermésében a kínálat gyakorlatilag változatlan lesz.

Az EU minőségi igényei nemcsak beltartalmi és sütőipari érték igények, hanem élelmiszer-biztonsági követelmények is („táblától az asztalig”). A Benelux kereskedők már kérik, hogy a kereskedő mutassa be azt a dokumentációt, ami bizonyítja, hogy a termelő hol termelte a gabonát, milyen technológiával, hol tárolta, volt-e a keveredésnek esélye, stb. A búzátétel „önéletrajzát” kérik. Az élelmiszerbotrányok szaporodnak – szerencsére nem nálunk – a minőségbiztosítási követelmények nőnek, mely egyben többlet költséget is jelent.

Az agrárkormányzat részéről ígéret, hogy a búza 23 ezer forint, a kukorica 21 ezer forint lesz. A Gabonaszövetség álláspontja, hogy a 23 ezer forintot a Malmi II-re kellene érteni, mert ennek van piaci realitása a jelenlegi közgazdasági környezetben. A következő szezonban pedig legyen meg a konkrét intervenciós ára legalább a háromféle minőségű malmi búzának. Az árszabályozásnak minőség ösztönző szerepe kell legyen, mivel a termelőnek nem intervencióra hanem piacra kell termelnie.

Az Agrárintervenciós Központ a vetőmag OMMI díjak 50 %-os visszaigényelhetőségével kapcsolatosan 2/2002. (V.30.) AIK-K számon közleményt jelentetett meg. A közlemény érdemben nem tér el az eddigi pályázattal. Megjelentetésének oka, hogy mind az AIK, mind a Vetőmag Termék Tanács tájékoztatói ellenére igen sokan képtelenek előírás szerint benyújtani az igényüket (pályázatukat). Itt közöljük az AIK Közleményt teljes terjedelmében.

„Az Agrárintervenciós Központ 2/2002.(V.30.) AIK-K közleménye

Az agrárgazdasági célok 2002. évi költségvetési támogatásáról szóló 102/2001. (XII.16.) FVM rendelet módosításáról szóló 48/2002. (V.23.) FVM rendelet alapján az Agrárintervenciós Központ által kiadott pályázati lapok módosításáról

Az agrárgazdasági célok 2002. évi költségvetési támogatásáról szóló 102/2002.(XII.16.) FVM rendelet szerint az Agrárintervenciós Központ az általa végrehajtott támogatási jogcímekhez 2002. január 15-ig pályázati lapokat jelentetett meg.

A 102/2001. (XII.16.) FVM rendelet módosításáról szóló 48/2002. (V.23.) FVM rendelet több ponton módosította az AIK által végrehajtott támogatási jogcímeket, illetve új jogcímmel egészítette ki, ezért a pályázati lapokon a módosításokat átvezettük, és újra közzé tesszük annak érdekében, hogy a pályázatok a módosításnak megfelelően kerüljenek benyújtásra.”

Az alábbiakban ismertetjük a 102/2001. (XII.16.) FVM rendeletet módosító 48/2002. (V. 23.) FVM rendelet ide vonatkozó 30. paragrafusában leírt bekezdési feltételeket.

A pályázati lapot a tárgyhónapot – tárgyhónapnak a számla kiegyenlítésének dátumát kell tekinteni - követő hónap 15. napjáig kell bekiüldeni, melyhez csatolni kell a megjelölt szám-

lák másolatát, a számlák kifizetési bizonylatainak másolatát, az OMMI alkalmasságot megállapító okiratának másolatát, a 215/2001.(XI.17.) Kormányrendelet 3. és 5. számú melléklete szerinti nyilatkozatokat.

Az AIK 30 napon belül az R. 1. számú melléklete szerint igazolást állít ki a pályázó részére az igénybe vehető támogatás összegéről, mely alapján lehet az APEH-nál az igényt benyújtani.

Tagjaink részére a VT folyóiratának megküldésével együtt mellékelünk egy „Módosított pályázati lap”-ot. A szabályosan kitöltött pályázatot mellékleteivel együtt a Vetőmag Termék Tanácsnak kell eljuttatni, mi záradékoljuk, és azonnal továbbítjuk az Agrárintervenciós Központnak.

Ismételten szeretnénk felhívni a tagjaink figyelmét, hogy a megkésve, vagy rosszul kitöltött pályázat nemcsak az érintettnek jelent veszteséget, hanem a szakmának is. A ki nem fizetett támogatások kerete megmarad, és más – egyébként hasznos – források kielégítését szolgálja, de nem a vetőmag-előállítókét.

Változtatnunk kell őszi búzatermelésünk szemléletén és a vetőmag-forgalmazáson

A magyar agrárgazdálkodásban meghatározó szerepet tölt be az őszi búzatermesztés, a kenyérnek való. Vetésterület évente 1,1–1,3 millió hektár, ami jó esetben (4 tonna/ha) 4,8–5,0 millió tonnát jelent. Rossz esetben pedig – az alacsony átlagtermékek miatt – nem fedezi a termelés költségeit. Ez a faj, amihez a nagyüzemi gépesítés úgy, ahogy rendelkezésre áll, illetve megszerezhető; vetőmagja is van, (mert ha nincsen pénz visszavetik a termést); a termék jól tárolható és nehezen ellopható, ami ugyancsak jelentős szempont. Valószínűsíthető, hogy a kényszer még tovább fogja növelni a kalászos vetésterületet. A gazdálkodók egy része a kukoricabogár elleni védekezésért rákényszerül a vetésváltásra és ez megint csak őszi kalászos (búza) lehet.

Magyarországnak étkezési célra 1,3–1,5 millió tonnánál több búza nem kell. Takarmánybúzára nincsen szükségünk egyrészt, mert van más takarmánygabona másrészt, mert nincs ami megegye.

Világpiaci lehetőségek

Az elmúlt évben Magyarország egy igen eredményes értékesítési szezont zárt le. A Gabona Szövetség adatai szerint 4,8 millió tonna vegyes gabona exportjára, ezen belül 1,8 millió tonna búza exportjára került sor. Az export 41 országba irányult. Ezen belül meghatározó volt az EU, ahová az export 40 százaléka került.

Az EU felé való szállítást az is segítette, hogy ott felfüggesztették a minőségi követelményeket szabályozó vámot. Így az EU az átlagos importját háromszorosan meghaladó búzát engedett be, ami belső feszültséget is okozott. Ez várhatóan nem fog megisméltódni. Nyilvánvaló azonban, hogy számunkra az EU fontos piac. Megváltozott a szállítási módja is. Az eddigi vasúti túlsúlyról a vízi szállításra csúszott át a hangsúly, s ez előnyt jelenthet a Duna közeli termelőknek.

Az EU azonban a világon meghatározó súlyú – egyik legnagyobb – őszi búza exportőr is. Átlagos évben 15 millió tonna búza kerül az EU-ból kiszállításra. Az EU, adottságai alapján „lány” búzát, a mi főlegminként szerint takarmánybúzát termel. Saját minőségi igényeinek fedezetére 2–2,5 millió tonna javító, malmi II-es, vagy annál jobb minőségű búzát importál. Az in-

formációk szerint e minőségi őszi búza jelentős részét az USA-ból, Kanadából szerzik be.

Ugyancsak a Gabona Szövetség adatai szerint az elmúlt szezonban átlagosan 91,34 \$/tonna átlagáron értékesült búza exportunk. A Ft átszámítástól függően ez 25 000–25 300 Ft/tonna volt. Ha ez évben hasonló árral számolunk, annak Ft értéke kevesebb lesz.

Búzatermesztésünk és piaci lehetőségeink jövője szempontjából figyelemmel kell lennünk a konkurenciára is. A piacon nagy tömegben és igen alacsony áron megjelent az ukrán búza.

Termelni, csak elfogadható biztonsággal

Mindebből következtetesként levonható, hogy nekünk adottságainkból adódóan búzát termelni kell, de elfogadható biztonsággal csak a minőségi malmi I. és II. kategóriába tartozó termés értékesítésére tudunk számítani.

Búzatermesztésünk tehát szemléletváltás előtt áll. Búzát termelni csak szabad, aki a piaci igények szerinti minőséget biztosítani tudja. A termés minősége az elmúlt években igen sokszor megrézfalta a termelőt. Nem szeretnék részletekbe, a minőségi búza árutermesztési feltételeibe belemenni. A termés minősége függ az agrotechnikán, a tápanyagellátottságon és az időjárásán kívül az elvetett vetőmag fajtájától, annak genetikai tulajdonságaitól. Ebből az időjárást nem tudjuk eredményesen befolyásolni. Marad a többi, mégpedig olyan mértékben, hogy azok minőségre gyakorolt hatása elmentételezze az időjárás negatív következményeit.

Jelenleg 100 fölött van az őszi búzafajták száma és ennek 70–80 százaléka hazai nemesítésű. A fajtaszám tehát ad választási lehetőséget. Bemutatók sora zajlott le. Minden termelőnek módjában volt megnézni és végighallgatni a fajtákról szóló előadásokat. Mindenki, – saját termelési feltételeinek ismeretében –, kiválasztotta a fajtát, ami számára a piaci igényeket kielégítő minőségű termést hozhat.

Idén várhatóan 51–52 ezer hektáron kerül sor az alkalmas minőségű búzavetőmag betakarítására, ami 200–210 ezer tonna nyersárut jelent. Bár az aszály ked-

vezőtlenül hatott, de ez a várható vetőmag minőségét nem fogja rontani.

Előfordulhat a kisebb szemek nagyobb aránya, a nagyobb tömegű áthullás, de mindent egybevetve 140–150 ezer tonna fémzárolt vetőmag lesz, ami meghaladja a fémzárolt vetőmag igényt még akkor is, ha 50 százalék felújítási aránnyal számolunk. Természetesen a legújabb „felfutó” fajtákból lehet hiány, de van mit helyettük is választani.

Szakkikkek tömege foglalkozik az agrotechnika, növényvédelem, tápanyagellátás követelményeivel. Ezek betartása ma már a „profi” agrárszakember számára alapkövetelmény kell legyen. Sokan tehetik fel a kérdést: könnyű ezt leírni, de miből lehet a költségeket fedezni? A gond ott van, hogy ezt a kérdést nem lehet feltenni, mert 3 tonna/ha takarmány minőségű búzáért 18 000 Ft/tonnánál többet a piac nem fizet, ez pedig 54 000 Ft/ha. Így tudomásul kell venni csak azt szabad és csak úgy csinálni, amit a piac elismer.

Az új gabona rendtartás és értékesítés szabályai

Amikor ez az írás megjelenik, már nyilvánosak lesznek az új gabonarendtartás és értékesítés rendelkezései. Most, – előzetes közlések alapján – összefoglalom a lehetőségeket.

- A földalapú támogatásra vonatkozó 48/2002. (V. 23.) FVM rendelet 4.§. a támogatás feltételeként írja elő – a vetésterület legalább 40 százalékán – fémzárolt és az egész területen csávázott vetőmag használatát. A rendelet a vetőmag normát is meghatározza, továbbá a 11. §-ban a mezőgazdasági kis- és középvállalkozásoknak, östermelőknek, családi gazdálkodóknak alacsony kamatozású hitel igénybevétele is lehetővé teszi.

- A megjelenés előtt álló gabonarendelet változatlanul fenntartja a közraktárba helyezés lehetőségét, a kamattámogatást, illetve a tárolási költségek támogatását.

- Új elemként bevezetésre kerül az intervenció 23 000 Ft/tonna árral. Az intervencióra szeptember 15-től jelentkezhetnek a termelők, a malmok és a takarmányfeldolgozók. Az intervencióra lekötött árut 2003. február 15-ig – ha jobb piaci esélyeket lát – a gazdálkodó vissza-

vásárolhatja. Az intervencióba azonban csak a malmi I. és II. minőség kerülhet. Nem szabad tehát ennél gyengébb minőséget termelni.

• A Minisztérium 400 000 tonna őszi búza exportjához 1500 Ft + 300 Ft támogatást fog nyújtani. Ezt a lehetőséget is az tudja kihasználni, akinek a termése eléri a vevő minőségi követelményeit.

Úgy tűnik a kormányzat minden elérhető módon segíteni akarja az őszi búzatermés eladhatóságát, ezáltal a vetőmag iránti fizetőképes kereslet kialakítását is.

Új feladat a kalászos vetőmag-előállítóknak

A kalászos vetőmag-előállításnál is át kell térni az egész szaporítási folyamatot kézben tartó rendszerre. A fajtatulajdonosoknak nem az elit forgalmazás tömegében kell érdekeltni lenni. Így ugyanis kiszámíthatatlan a II. fokú vetőmag várható mennyisége és megjelenésének helye. Ez a fajtát felszaporító előállítóknak is rossz, mert csak a II. fokú vetőmag elkészítése után tudják felmérni értékesítési lehetőségüket. Ilyenkor derül ki, hogy a térség minden jelentősebb vetőmag-előállítója ugyanazt a fajtát kínálja a felhasználóknak. Persze mondható, hogy miért baj ez? Így a piacon versenyhelyzet alakul ki és a vetőmag-előállítók árban, minőségben fognak a vevőkért versenyezni. Igen ez párión így van, a valóságban azonban nem.

Magyarországon nincsen fizetőképes kereslet. Pontosabban az alacsony jövedelemszint és az árubúza értékesítési „biztonsága” miatt a vevők ott

takarékoskodnak, ahol tudnak, és nem tudják megfizetni a minőségi vetőmagot. Így a minél olcsóbb vetőmagot keresik még akkor is, ha ez a minőség rovására megy. A minőségi követelmények (szabvány határértékek) ma már jóval alacsonyabbak, mint az 1980-as években voltak. Az EU csatlakozás után még lejjebb mennek, egészen az elfogadható legalsóbb határig. A vetőmag-előállítók árversenye tehát a vetőmag minőségének határértéken belüli minimumáig megy le. Termelési körülményeink azonban jelentősen eltérnek – gyengébbek – az EU viszonyoktól (talajjelöltség, talajművelés, stb.), ami a vetőmaggal szemben nagyobb követelményeket támaszt, ha erőteljes, egyöntetű kelést és kezdeti fejlődést akarunk. Részben ezért volt a magyar szabvány szigorúbb, mint a nyugat-európai követelmények. Fentiekből következik, hogy a verseny nálunk most negatív hatású. Ezen a Vetőmag Terméktanács Kalászos Szekció Bizottsága által előírt végfelhasználói minimum ár sem tud érdemében változtatni.

Az „elit forgalmazási” gyakorlat, kiszámíthatatlanságából adódó másik hibája, hogy a fajták nem ott jelennek meg a piacon, ahol az adott termelési követelmények szempontjából a legjobb árubúza minőség volna elvárható.

Az ebből adódó felhasználói tapasztalatok megkérdőjelezhetik a fajttal, a minőségi vetőmag használatával összefüggő bizalmat. Ami csak tovább fokozza az alacsony ár, mint döntési szempont jelentőségét.

A fajtatulajdonosnak – és ez nemcsak a nemesítőt jelentheti – a fajtája és a termelési körülmények ismeretében kellene

megtalálni azt a térséget, ahol a legjobb a folyamatos felszaporítás lehetősége és a II. fokú vetőmag forgalmazásának szervezett módja.

E gondolatok olvasásakor joggal mondhatja bárki, hogy ez elmélet. Elismerem. De a nemesítői munka is tudományos elméleteken alapul, miért nem lehet az eredményt, a fajta forgalmazását is átgondolt alapokra helyezni a jelenlegi többnyire rögtönzés helyett.

Nincs sok időnk

A cikk elején prognosztizáltuk a piac várható követelményeit. Az eddigi kormányzati megnyilvánulásokról egy tudatos, hosszabb távú piacbefolyásoló ár, illetve támogatási elképzelés látszik kibontakozni. Ehhez kellene a kalászos vetőmag szakma résztvevőinek – minőség, és piaci biztonság érdekében – kialakítani a vetőmag-forgalmazás rendjét. Nincs sok időnk, pontosabban már el is késtünk. Ha 2004-től EU tagok leszünk, kb. 800 őszi búza fajta vetőmagja előtt nyílik meg az országhatár. A vetőmag-felhasználó olyan ajánlat tömeggel találkozik, aminek következményeit csak egy év múlva a betakarításkor fogja tapasztalni. Valószínűsíthető, hogy ez a tapasztalat nagyobb részt negatív lesz. De ez mindenképpen negatív lesz a hazai fajtatulajdonosokra nézve. Ha hisszük, hogy a hazai nemesítés fajtái a magyar körülmények között jobbak, akkor annak – az előállító és felhasználó számára egyaránt megbízható – forgalmazását is meg kell teremteni.

Dr. Hullán Tibor

2001. évi vetőmagelexportunk

A magyar vetőmagelexport jelentőségéről és lehetőségeiről többször írtunk a Vetőmag Terméktanács folyóiratában is. Jelenleg az USA és Kanada után a harmadik beszállítója vagyunk az EU-nak. Reméljük, hogy export lehetőségeink a csatlakozás után növekedni fognak. Természetes törekvés ez, hiszen a vetőmagelexport nemcsak pénzügyi eredményeinket javítja, hanem foglalkoztatási lehetőséget is ad és visszahat a magyar áruteremtés eredményeire is. Az alábbiakban a Vetőmag Terméktanács rendelkezésére álló adatok alapján bemutatjuk a 2001. évi vetőmagelexportunkat.

Első lépésként az OMMI adatait figyelembe véve a vetőmagkínálatot mutatjuk be. A 2001. évben 173 405 hektáron történt a vetőmag-szaporítás. A csúcsev

1985 volt. A 2001. év vetőmag-szaporító területe most annak 50 százaléka. 2001-ben a fémzárolt összes vetőmagnak (340 253 tonna) 16,8 százaléka lett előkészítve exportra (1. táblázat). A 2001. évi 57 328 tonna export kínálat az 1986. évi 149 815 tonnának csak 38,2 százaléka. Ennek oka – sajnálatos módon – a megváltozott piaci viszonyokban kereshető.

Az utóbbi 10 év tényleges vetőmagelexportjának adatait a 2. táblázat mutatja be. A 2001. év itt sem nevezhető szerencsésnek. Összes vetőmagelexportunk 52 934 USD volt, ami 1994. évi export csúcshoz (95 517 USD) viszonyítva alig több annak 50 százalékánál. Érdekes összehasonlításra ad lehetőséget a fogadó piacok arányainak változása (3. táblázat). 1994-ben az összes vetőmagelexportunknak 42 száza-

léka a FÁK piacokra irányult. Ma 2001-ben ez az arány 3,7 százalékra csökkent.

Bár névleges értékében csökkent az EU-ba irányuló kiszállítás (40 402 tonnáról 32 082 tonnára) ennek aránya az egész vetőmagelexporton belül növekedett (42,2 százalékról 60,6 százalékra). A tárgyilagoság érdekében meg kell jegyezni, hogy ennek legnagyobb arányát a magyarországi nemzetközi cégek vetőmagelexportja képviselte. Vetőmagelexportunk arányai mind a CEFTA országok felé (5,0 százalékról 19 százalékra), mind az „egyéb” piacok felé is növekedtek (10,6 százalékról 16,0 százalékra).

A vetőmagelexporton belül legnagyobb értékarányt a hibridkukorica vetőmag kiszállítása jelenti. 2001. évben 28 687 ezer USD volt a kukorica vetőmag teljes export

I. táblázat: A vetőmagszaporítás legfontosabb adatai naptári év szerint					
Év	Ellenőrzött vetőmagszaporítás területe, hektár	Fémzárolt vetőmag tömege			Összesen tonna
		belföldre		exportra	
		tonna	tonna		
1962	128.500	-	-	-	378.600
1972	271.400	-	-	-	396.400
1982	330.128	454.054	112.384	19,8	566.439
1983	312.774	452.464	123.854	21,4	576.318
1984	334.427	463.886	112.677	19,5	576.563
1985	344.784	465.710	144.878	23,7	610.588
1986	328.826	447.937	149.815	25,0	597.752
1987	309.300	462.744	147.907	24,2	610.651
1988	333.546	457.782	131.469	22,3	589.251
1989	307.893	420.165	149.709	26,3	569.874
1990	278.219	345.209	97.155	21,9	442.364
1991	239.634	230.593	81.110	26,0	311.703
1992	169.992	247.624	91.117	26,8	338.741
1993	158.995	291.971	88.337	23,2	380.308
1994	180.286	260.112	84.351	24,5	344.463
1995	181.975	219.465	95.164	30,2	314.629
1996	160.457	241.675	74.628	23,5	316.303
1997	155.775	294.390	79.605	21,3	373.995
1998	180.363	252.481	82.526	24,6	335.007
1999	169.092	232.751	81.762	25,9	314.513
2000	156.162	295.823	73.867	19,9	369.690
2001	173.405	282.925	57.328	16,8	340.253

/Forrás: OMMI/

2. táblázat: Vetőmag export-import alakulása ezer USD-ben (Kopint-Datorg adatai alapján)		
Év	Export	Import
1992	81.992	19.872
1993	94.033	39.320
1994	95.517	36.224
1995	86.653	36.085
1996	72.701	31.666
1997	59.528	24.130
1998	64.953	33.730
1999	66.840	28.919
2000	68.555	32.985
2001	52.934	33.203

magexportja. Fenti adatok a vámúru nyilatkozatok felösszesítéséből származnak (Kopint-Datorg). Vetőmagexportunk – értékesítés jellegét tekintve –, leginkább három alapesetre vezethető vissza. Legnagyobb arányt a saját tulajdonú fajták felszaporítása és vetőmagexportja je-

Ez ellen a megbízható partneri kapcsolat a legjobb ellenszer. A termeltető külföldi fajtatulajdonosnak is érdeke, hogy piacaira vetőmagot szállítson tehát az is, hogy a magyar szaporító munkája eredménye legyen. Természetesen a bizalom kölcsönös. A magyarországi vetőmag-előállító, termelő hibájából, vagy a körülmények miatt a vetőmag-előállítás meghiúsulhat. Mivel a bejövő fajta nem elismert, nincs benne a nemzeti fajtalistánkban, a vámvizsgálat nem tudja az anyamag behozatalát engedélyezni. Ezért az export anyamag behozatalának technikai lebonyolítását a 89/1997. (XI.28.) FVM rendelet 10.§. (2) bekezdése „Nyilatkozat”-hoz köti. E szerint a belföldi bonyolítónak „Nyilatkozatot” kell kiállítania, kijelentve, hogy a termés teljes mennyisége vetőmag-exportra fog kerülni. A „Nyilatkozatot” a Vetőmag Terméktanács ellenjegyzí, nyilvántartásba veszi és ennek megfelelően az ellenőrizhető.

Az export céltermeltetés igen széles körű termelési feladat. Ez 2001. évben 27 faj 198 fajtájának vetőmag-szaporítását jelentette. Anyamagként 2001-ben több mint 485 000 kg vetőmag érkezett be. Megítélésem szerint az export céltermeltetésnek az EU csatlakozás után növekvő jelentősége lesz azzal az eltéréssel, hogy akkor már nem minősül exportnak. Alapja, – a kölcsönös bizalmon kívül –, vetőmag-szaporítóink szakmai és technikai felkészültsége. Ez utóbbi öntözési lehetőséget, speciális vető és betakarító gépeket, tárolókat és tisztítási felszereltséget jelent. Szeretnék még egy kérdést a megbízhatóság témájából külön kiemelni. Ma egy hibás termelői magatartás konzekvenciája elsősorban a hibát elkövető vetőmag-előállítót érinti. Jövőben, a hibás megkifogásolt áru – a határok kitágulásával – az összes magyar vetőmag-szaporító szakmai hitelességét, a piacot veszélyezteti.

Igen fontos tehát, hogy szakmai, műszaki felkészültségen túlmenően a vetőmag-előállítás résztvevőinek felelősségérzete is feljön a megváltozott piaci viszonyokhoz.

- hullán -

3. sz. Táblázat: Vetőmagexport bontása régiók szerint /Kopint-Datorg adatai alapján/ M.e.: ezer USD									
Régiók	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
FAK	44.744	40.132	33.194	5.900	11.080	3.823	5.389	3.645	1.979
CEFTA	2.743	4.834	3.930	4.102	5.484	9.301	10.783	14.553	10.211
EU	39.775	40.402	43.796	57.882	38.160	40.642	41.541	42.250	32.082
Egyéb	6.771	10.149	5.733	4.817	4.804	11.187	9.127	8.107	8.662
Összesen:	94.033	95.517	86.653	72.701	59.528	64.953	66.840	68.555	52.934

54,1 százaléka. A kukorica után legnagyobb értékű vetőmagexportunk őszi búza vetőmagból 4434 eUSD, napraforgó vetőmagból 3593 eUSD, mustárból 3291 ezer USD és a borsó vetőmagból 3167 ezer USD volt.

Jelentősnek számít még a fűfélék közül az olaszperje vetőmagexportja (1266 ezer USD), a lucernáé (1099 ezer USD) és a zöldségmagvaké, ahol összesen 1273 ezer USD-t exportáltunk. Sajnos a kívánt mértéknél kisebb arányban szerepelnek a különböző egyéb takarmánynövények az úgynevezett alternatív növények vető-

lenti. Becslés szerint ez az összes export 80–85 százaléka lehet. Itt meghatározó arányt a Magyarországon megtelepült külföldi cégek képviselnek.

Külön „üzletágnak” tekinthető az úgynevezett export vetőmag céltermeltetés. Vagyis külföldi fajtatulajdonos behozott vetőmagjának felszaporítása, tisztítása és visszaszállítása a megrendelőnek. Az export céltermeltetés keretében megtermelt vetőmag fajtája általában Magyarországon nem elismert, sokszor csak egy kódszámmal jelölt. Ez rizikót jelenthet a szaporítónak, mert nem tudja mit termel.

Vetőmag Terméktanács kilépett tagjai

2002. április-június

Cég neve	írsz	város	utca	tanúsítvány száma	kilépés dátuma
Mentes György	9483	Sopronkövesd	Kossuth L. u. 158.	535	2002.06.19.
Nagy László	9700	Szombathely	Gábor Á. u. 3/a.	501	2002.06.10.
Mustang Kft.	1038	Budapest	Hegesztő u. 6/b.	1066	2002.05.08.
ÖKO-10@-UBM Kft.	2085	Pilisvörösvár	Fő út 130.	825	2002.06.25.
Somlóvár Mg. Szövetkezet	8456	Noszlop	Sport tér 7.	936	2002.06.04.

A kilépett tagok felsorolásában szereplő tanúsítvány szám használata érvénytelen!

A NAPRAFORGÓ TERMESZTÉSE III. rész

Vegyszeres állományszárítás (deszikkáció)

A vegyszeres állományszárítás (deszikkáció) optimális időpontját a kaszatok nedvességtartalmának függvényében, illetve a napraforgó hibrid egyéb tulajdonságainak figyelembe vételével (szuperkorai érécscsoport, zöldszáron érés vagy éppen ellenkezőleg, stb.) lehet meghatározni.

A kaszat optimális nedvességtartalma tekintetében a különböző termelési rendszerek szakmai ajánlásai ugyan eltérőek, alapelveként mégis le kell szögezni, hogy a napraforgó vegyszeres állományszárításának optimális időpontja a 30 % körüli kaszat nedvességtartalomnál határozható meg! Az érés e fázisában az olajbeépülés már 95–96 százalékban megtörtént. A leszáradás mintegy 7–15 napja alatt, (az alkalmazott defoliáns figyelembevételével) gyakorlatilag eléri a genetikailag determinált értékeket. A napraforgó kaszatok vízleadásának üteme a 30–35 % kaszat nedvességtartalmat követően lineáris, naponta átlagosan: 2 %.

A vegyszeres állományszárítás túl azon, hogy időben előbbre hozza az ún. „technikai érettséget”, a betakarítás, a szárítás, tisztítás- és tárolás műveletét is megkönnyíti, jelentősen csökkentve a veszteségeket.

A Bácsalmási Napraforgótermelési Rendszer két évtizedes szakmai tapasztalatai alapján a gyorshatású v. herbicidhatású deszikkánsok (pl. a REGLONE) terjedtek el nagyüzemi körülmények között. Ezek hatása jól kiszámítható (kipermetézésüket követő 8–10 napon belül az állományok elérik a „technikai érettséget”), ennek függvényében a betakarítás is jól időzíthető. Az ilyen típusú szerek használatánál azonban a 40–45 %-os kaszat nedvességtartalomnál végzett állományszárítás (a jelentős termés és olajtartalom csökkenés, stb. miatt) normális évjáratban nem megengedett. Kényszerből (nagy kórtani fertőzöttség, időben megkésített vetések esetében, stb.) – a termés megmentése érdekében – azonban elfogadottak bizonyos szakmai kompromisszumok.

A kisüzemi- és magángazdaságok létrejöttével, a táblanagyság csökkenésének arányában egyre inkább előtérbe kerülnek a lassabban ható, kevésbé drasztikus-hatású deszikkánsok. Használatukat nem is annyira szakmai megfontolások, mint inkább „környezetvédelmi” szempontok (a szomszédos kultúrák érzékenysége, az esetleges elsodródás veszélyei, stb.), és szakmai óvatosság befolyásolják.

Jelenleg állományszárításra a következő szerek engedélyezettek:

1. A dimetipin-hatóanyagú HARVADE 25 F 1,5–2,0 l/ha-os dózisban kijuttatva, a kaszatok 35–40 %-os víztartalmánál. A szer viszonylag lassú hatású, aktivitását az öregedési folyamatok fokozásával, az etilén-szintézisre gyakorolt hatása révén fejt ki, mint érésgyorsító.

2. A boromoxinil-hatóanyagú BROMOTRIL 40 EC 1,5 l/ha-os dózisban alkalmazandó, a kaszatok 35–40 %-os víztartalmánál. Ez a szer is viszonylag lassú hatású. A készítményt a napraforgó betakarítási mélységéig, lehetőleg fél dózissal két irányból oda-vissza javasolt kijuttatni.

3. A diquat-dibromid hatóanyagú REGLONE-t 2,5 l/ha-os dózisban permetezzük, vetőmag-szaporításokban a kaszatok 30 %-os kaszat nedvességtartalmánál, 35 %-os nedvességtartalomnál pedig ipari napraforgóban. E készítmény viszonylag gyors hatású. A levélen felszívódva a zöld színtestecskéket (klorofillt) pusztítja el.

4. A glufozinat-amonium hatóanyagú CHALLENGE 2,0 – 2,5 l/ha-os dózisban kijuttatva, a kaszatok 35–40 %-os víztartalmánál. E készítmény fotoszintézist gátló, totális növényirtó. Hasonlóan a közkedvelt ZOPP (2,0–2,5 l/ha) is.

5. A bromoxinil hatóanyagú PARDNER 2,5–3,5 l/ha dózisban használva, viszonylag gyors szárító hatással rendelkezik.

Valamennyi felsorolt készítménynél az elsodródási veszély fokozott figyelmet kíván. E készítmények többsége a szomszédos kultúrára sodródva perzseléseket, kipusztulásokat okozhat. Permetezni csak szélmentes időben szabad, ha a levegő hőmérséklete 25 °C alatt, páratartalma 50 % felett van. Szeptember 10-e előtt permetezve, a permetlébe – az egyes szerekre vonatkozó előírások szerint – Nalco-Trol cseppnehezítőt kell keverni. A környező kultúrák, a lakott terület védelme érdekében, a 7/1993. (II.25.) FM légi növényvédelem szabályozására kiadott rendeletét maradéktalanul be kell tartani.

Betakarítás, előtisztítás

A napraforgó betakarítása a termelés egyik legfontosabb, nagy gondosságot igénylő technológiai művelete. A termés optimális időben, minél kisebb veszteséggel, jó munkaminőséggel történő betakarítása, alapvetően határozza meg a termelés jövedelmezőségét.

A betakarítás komplex feladat. Tervezőként, pontosan kell megszervezni, és annak megfelelően lebonyolítani.

A betakarítás megtervezésekor a következő alapvető szempontokat kell figyelembe venni:

- a betakarítandó terület nagysága,
- a rendelkezésre álló arató-cséplő gépek és adaptereik kapacitása,
- a mesterséges állományszárítás időpontjának és a betakarítás időpontjának megválasztása,
- a kapcsolódó szántóföldi és üzemi munkafolyamatok (aratva-cséplés, szállítás, magtisztítás, szárítás) összhangja,
- a tárolás, vagy értékesítés, feldolgozás lehetőségei.

A betakarítást megelőző kémiai állományszárítást a kaszatok 30 %-os nedvességtartalmánál kell elvégezni. Időjárástól függően, megközelítően 8–10 nap szükséges az utóéréshez.

Kombájnérett a napraforgó, ha a biomassza (kombájnbba kerülő szár-, tányér-, és kaszatok együttes tömegének) nedvességtartalma max. 20 %!

Ennél magasabb nedvességtartalomnál:

- a tányérok nehezen csépelhetők, sok a tányérban maradt kaszat, magas a cséplési veszteség,
- a kombájntolt termény 1–2 óra alatt bemelegszik, ami vetőmag napraforgó esetében jelentős csírázási % csökkenést, olajipari napraforgó esetében minőségromlást okoz (nő a savszám, illetve a linsav (C:182) mennyisége, amely az eltarthatóságot károsan befolyásolja),
- a termény nehezen kezelhető, a magszérűben a fogadógaratok, a serleges felvonók, szállítószalagok, rédlerek, magtisztítók eltömődtek, a tisztítás minősége gyenge,
- a szárító eltömődik, tűzveszélyessége fokozódik, emelkedik az energia szükséglete.

A kombájn dobfordulatszama, a haladási sebesség- és a cséplés minősége szoros összefüggésben van.

Újabban egyre inkább terjed a magyar szabadalmú, igen korszerű, egycélú NASA adapterek használata, melyekkel a betakarítási veszteségek tovább csökkenthetők (1–1,5 % körüli értékekre).

A kombájntól a terményt lehetőleg nagy térfogatú, billenthető rakfelületű gépkocsikkal, vagy traktor-pótkocsis szerelvényekkel szállíthatjuk a magszérűbe.

Az előtisztítók – csakúgy, mint a kukoricánál, vagy a kalászosoknál – két rostszinttel rendelkezzenek. A felső rosták 10–12 mm átmérőjű környílásúak, az alsó

rosták pedig 1,7 – 2,2 mm széles, hosszúkás (hasíték)nyílásúak legyenek.

Tekintettel arra, hogy a kaszatok mérete rendkívül változó lehet (függ az alkalmazott hibridtől, a tőszámától, a csapadéktól, stb.), így azok pontosítását próbarostálással kell meghatározni, és a rostákat ennek megfelelően célszerű kiválasztani és beépíteni.

Szárítás, utótisztítás

A magtélélekről a következő adatokat szükséges tudni a szárítást megelőzően:

1. Mennyi a kaszatok víztartalma és mennyi vizet kell eltávolítani.

2. Hogyan változik a kaszat víztartalma a szárítás alatt.

3. Milyen kritikus hőmérséklet kapcsolódik bizonyos nedvesség-tartományhoz.

A napraforgó szárítására 10 % feletti nedvességtartalomnál szinte minden esetben szükség van. A szárítást úgy kell szabályozni, hogy a kijövő kaszatok nedvességtartalma 8–10 % között legyen. Ha ez az érték 10 % feletti, a tárolás nem lesz problémamentes. Ugyanis a termény bemelegedhet, és károsodhat. Ha pedig 8 % alatti lesz a nedvességtartalom, a kaszatok sérülékenyek, az olajipari feldolgozás nehezebb, az olajkihozatal- és a dara minősége csökken. A szárítás energetikai szempontból viszonylag egyszerű folyamat. Alapkövetelmény, hogy a szárítólevegő hőmérséklete ne haladjon meg a 60 °C-t!

Alkalmas szárítók: a DSZP-32, a Bábolna típusok, kevésbé a SIROKKÓ típusok. A napraforgó szárítása fokozottan tűzveszélyes folyamat, ezért csak előtisztított napraforgó kaszat kerülhet a szárítóba, melynek maximális víztartalma 15–16 %.

Csak tökéletesen működő fűtőberendezéssel dolgozhatunk. A szárítószek-

rényt hetenként ki kell tisztítani a mohaszerűen lerakodott olajos portól, ügyeljünk, hogy a szárítószekrényben a szárítandó anyag mindenütt egyenletesen mozogjon, a tűzvédelmi berendezések tökéletesek legyenek. Biztosítsuk, hogy a szárítóból kijövő termény hőmérséklete ne haladja meg a 30 °C-t).

A szárítóból célszerű utótisztítóba vezetni a napraforgót. Az előtisztításnál ugyanis kevésbé sikeres a szelelő működtetése, tekintettel arra, hogy a víztartalom miatt a nagyobb szár-, levél- és tányérmaradványok nem választhatók ki. Ez a hiányosság az utótisztításnál pótolható, így érhető el a megkövetelt szabványos tisztaság (98 %).

A rosták mérete az előtisztítóéval közel azonos, de itt is próbarostálással célszerű a kiválasztást pontosítani.

A biológiai érést követő vegyszeres átlományszárítás, – túl azon, hogy mind a betakarítást, mind a tisztítási műveleteket is jelentősen megkönnyíti –, a minőségi tárolás egyik alapfeltétele is. Ezalatt az értendő, hogy a levélzet teljes és a szár nagymértékű vízvesztése révén, elkerülhető a nagy víztartalmú növénymaradványoknak a kis víztartalmú kaszatok közé jutása. Így biztosítható, hogy a kaszatok között még rövid ideig sem lesznek helyi felmelegedést előidéző góccok, melyek egyébként számos mikroszervezet, továbbá rovar kedvező életfeltételeit teremtik meg. (E körülményre a tárolt napraforgó kártevői c. fejezetben részletesen is kitértünk.) A tárolás alapfeltétele, hogy csak teljesen érett, egészséges, 8–10 %-os nedvességtartalmú, és legalább 98 %-os tisztaságú napraforgó kaszattal szabad raktározni!

A raktári (magtári) kórokozók általában a gombák köréből kerülnek ki, melyek többnyire; az *Aspergillus*, *Penicillium* *Rhizopus*, *Mucor*, stb. nemzetségekbe tartoznak.

A baktériumok közül a *Bacillus subtilis* fordul elő, viszonylag gyakran. Ezek a mikroorganizmusok a betakarításkor és a betároláskor szerzett sérüléseken jutnak be a terméshéj, illetve a maghéj szöveteibe. A szemmel nem látható, ún. „mikrosérülések” is kaput nyitnak számukra, szinte kizárólag tárolási körülmények között lépnek fel és szaporodnak. A betakarított magtéléleken nem mutathatók ki még akkor sem, ha a learatott magtermő növény, a betakarítást megelőzően hosszabb ideig a földön feküdt.

A magtétel tisztasága – fajtaazonosság, gyommagvaktól való mentessége – szintén nem közömbös a tartós tárolás szempontjából.

Az idegen mag, és szemét nedvszívó képessége lényegesen eltér a napraforgótól. Így a magtárban különböző nedvességű góccok alakulhatnak ki. A 8–10 % nedvességtartalmú, 98 % tisztaságú napraforgó 3–4 m magasan biztonságosan tárolható. Fontos, hogy a tároló száraz padozatú – korábbiakban ipari porszívóval megtisztított, fertőtlenített – legyen. A tárolt napraforgó hőmérsékletét a különböző rétegvastagságokban – lehetőleg naponta – folyamatosan ellenőrizni kell. Ha valamelyik rétegben melegeledést, esetleg vízpára megjelenést észlelünk, a tárolt anyagot feltétlenül át kell mozgatni, illetve szellőztetni. E téren igen jól beváltak az ún. befűvós rendszerű tárolók, melyek padozatában perforált, nagy teherbírású acéllemezekkel fedett levegőcsatornák találhatók.

A napraforgó tárolása során többször kell a betárolt termény mennyiségéről meggyőződni (leltározások, kiszállítások, „bértárolások”, stb.). A napraforgó köbmétersúlya; 400–420 kg között változik, a betárolt tételek ezer-kaszat tömegének függvényében.

Dr. Horváth Zoltán

A Vetőmag Terméktanács – 2001. évi tagdíjhátralék miatt – kizárt tagjainak névsora

Cég neve	Székhelye	Tanúsítvány száma
Agrokompex 95 Kft.	3350 Kál, Fő út felső 134.	991
Balasi Imre	5350 Tiszafüred, Téglás u. 43.	718
Bálint Imre	5650 Mezőberény, Kinizsi 67.	978
Biokultúra Egyesület	1024 Budapest, Kitaibel Pál u. 4.	695
Cseri József	3574 Böcs, József A. u. 43.	895
Dienes István	5520 Szeghalom, Toldi u. 12/1.	958
Dr. Székely Csaba	1022 Budapest, Lóczy L. u. 1.	588
Erdei András	5241 Abádszalók, Füredi u. 17/4.	722
Gérce-Vásárosmiske Faluszövetkezet	9672 Gérce, Kossuth L. u. 62.	193
Gombex Hajdúsági Vetőmag Kft.	4200 Hajdúszoboszló, Bajcsy Zs. u. 12.	197
Horváth Sándorné	3423 Tibolddaróc, Bottyán út 5.	603
Hungarokert Kft.	1077 Budapest, Rottenbiller u. 33.	225
Microseed Kft.	7100 Szekszárd, Kadarka u. 62/c.	312
Palotás-Mag Kft.	1046 Budapest, Kiss Ernő út 2.	411
Red Ribbon Kft.	9022 Győr, Czuczor G. u. 18-24.	360
Santana-94 Kft.	4220 Hajdúböszörmény, Nánási u. 47.	617
Székely János	5502 Gyomaendrőd, II. ker. 579.	729
Szigetvári Aranykorona B.G. Kft.	7900 Szigetvár, Bika A. u. 2.	543
Takács István	5520 Szeghalom, Bajcsy Zs. u. 21/3.	926
Tolnaland Kft.	7090 Tamási, Deák F. u. 38.	803
Varga Gyula	5400 Mezőtúr, József A. u. 27.	694

Az 1996. évi CXXXI. számú „Vetőmag törvény” értelmében vetőmaggal kapcsolatos termeltetési és forgalmazási tevékenységgel csak terméktanácsi tag foglalkozhat! A jövőben tehát a felsoroltak e tevékenységet nem folytathatják. A felsorolásban szereplő tanúsítványszámok használata érvénytelen!

A vetőmagvak export forgalmazására vonatkozó növény-egészségügyi előírások

Az egyes országok növényvédelmi törvényben, jogszabályokban határozzák meg az országukban elő nem forduló, számukra veszélyes károsítókat. S, ha megjelennek ellenük gyors és hatékony védekezés szükséges.

A mezőgazdasági termelő és kereskedő saját kockázatára és anyagi felelősségére köteles betartani a bel- és külföldi növény-egészségügyi jogszabályokat. Ezek nemcsak a zárlati és tilalmazott károsítók körét tartalmazzák, hanem egyes országokra vagy növényekre kiterjedő import tilalmi rendelkezéseket is.

A magyar növény-egészségügyi előírásokat a növény-egészségügyi feladatok végrehajtásának részletes szabályairól szóló 7/2001. (I.17.) FVM rendelet tartalmazza. A rendelet megtalálható a Magyar Közlöny 2001. évi 6. számában.

Általános szabályok

Kiviteli küldeményhez növény-egészségügyi bizonyítványt akkor kell kiállítani, ha az importőr állam vagy a szállítással érintett tranzit ország hatósága azt megköveteli. A növény-egészségügyi bizonyítvány a nemzetközi egyezményeknek megfelelően igazolja, hogy az elvégzett növény-egészségügyi vizsgálatok alapján a származási vagy a feladó ország hivatalos növény-egészségügyi szerve, a küldeményt zárlati és vizsgálatköteles nem zárlati károsítóktól mentesnek, valamint az importáló ország növény-egészségügyi előírásaival összhangban, megfelelőnek találta.

A növény-egészségügyi vizsgálatot a termelőnek, illetve a termelő képviselőjének vagy a feladónak kell kérnie a feladás helye szerint illetékes növény-egészségügyi és talajvédelmi Szolgálattól, legkésőbb a küldemény berakása előtti munkanapon 15 óráig. A kérelemnek tartalmaznia kell a vizsgálat helyét, időpontját, a küldemény tartalmát, mennyiségét, az importáló ország megnevezését.

Az importáló ország, növény-egészségügyi szervének a küldeményre vonatkozó különleges előírásairól, a külkereskedelmi tevékenység folytatására jogosult növény-egészségügyi hatóságot köteles olyan időpontban tájékoztatni, hogy a vizsgálatok (termőhelyi, laboratóriumi) időben elvégezhetőek legyenek. Ez nagyon fontos a vetőmagküldemények során, mi-

vel legtöbb esetben szükséges a termőhelyi szemle, illetve a tárolóhelyi és laboratóriumi vizsgálat elvégzése. A feladás előtti növény-egészségügyi vizsgálat általában az áru berakásának helyén történik. A vizsgálatok zavartalan és szakszerű előkészítéséről, a vizsgálathoz szükséges személyi és tárgyi feltételekről a feladó gondoskodik.

A vizsgálatot úgy kell előkészíteni, hogy ezt a felügyelő a helyszínrre érkezés után megkezdhesse, és a növény-egészségügyi bizonyítvány kiállításához szükséges minden adat rendelkezésre álljon.

Ha az exportra szánt vetőmagküldeményt nem a berakás helyén adják fel kivitelle, hanem más megyében lévő gyűjtőhelyre, illetőleg vámudvarba (vámszabad terület) szállítják, az árut ún. belföldi növény-egészségügyi bizonyítványnak kell kísélnie. Ebben szerepelnie kell a termőhelyi, illetve laboratóriumi vizsgálatok eredményének is. Ezt export feladáskor a növény-egészségügyi felügyelő bevonja, és kiviteli növény-egészségügyi bizonyítványt állít ki.

Belföldi növény-egészségügyi bizonyítvánnyal kiviteli küldeményt külföldre feladni tilos.

Az előírt, valamint az exportáló által kért hatósági tevékenységgel kapcsolatos laboratóriumi vizsgálatokról kiadott laboratóriumi bizonyítvány a mintavétel időpontjára vonatkozik, és legfeljebb 30 napig érvényes.

A kivitelle kerülő áruk vámvizsgálata, a növény-egészségügyi vizsgálatot követően, vagy azzal egy időben végezhető el. Az importáló ország növény-egészségügyi előírásainak nem megfelelő, visszautasított kiviteli küldeményt, a visszautasítás okának megszüntetése nélkül ugyanazon országba tilos ismételt kivitelle feladni.

Nem EU országokba irányuló vetőmagszállítmányok növény-egészségügyi előírásai

Hazánkhoz hasonlóan a CEFTA (Central European Free Trade Association) országok is növény-egészségügyi rendeleteikben szabályozzák az országba beszállítandó növények, vetőmagvak beviteli előírásait.

A károsítókra vonatkozó növény-egészségügyi követelményeket az országra

vonatkozó import előírások tartalmazzák. Legtöbb országba a vetőmagvak beviteléhez úgynevezett behozatali engedély szükséges.

Magyarországról a vetőmagvak feladására csak akkor kerülhet sor, ha a vetőmag megfelel az import előírásokban megkövetelt növény-egészségügyi feltételeknek, és rendelkezik az adott ország által kiadott behozatali engedéllyel. Az engedélyben az ország növény-egészségügyi előírásainál szigorúbb követelményeket is előírhatnak. A károsítóktól való, az import előírásokban megkövetelt mentességet, a szállítmányt kísérő növény-egészségügyi bizonyítványon általában kiegészítő nyilatkozatban igazolni kell.

A társult országok (pl. Szlovénia) növény-egészségügyi előírása és követelménye hasonló vagy megegyezik az EU országok követelményeivel.

Az országok többsége azonban meghatározza a vizsgálandó vetőmagvak, illetve károsítók körét.

A vetőmagvak EU-ba történő szállításának növény-egészségügyi követelményei

Az Európai Gazdasági Közösség alapító szerződésre való hivatkozással, a Közösség Tanácsának 2000/29. EK (77/93/EGK) számú a Közösséget védendő, a növények károsítóinak behurcolását és elterjedését megakadályozandó intézkedésekről szóló irányelve meghatározza az import feltételeket.

A növénytermelő, növényi terméket előállító, növény, növényi terméket felvásárló, gyűjtőraktárakban, elosztó központban tároló, valamint ezekkel kereskedő, aki az Európai Unió által meghatározott növény-egészségügyi ellenőrzésre köteles növényeket, növényi termékeket kíván az EU tagállamaiba exportálni, annak a területileg illetékes növény-egészségügyi és talajvédelmi hatóságnál nyilvántartásba vételét évente, írásba kérelmeznie kell. A bejelentési határidő minden év május 15.

A szántóföldi szemléket és a laboratóriumi vizsgálatokat meghatározott időben kell elvégezni. Sok esetben a betakarítás után már nincs lehetőség a vizsgálatok szakszerű elvégzésére, és ez az export feladását megghiúsítja.

Az EU-ba szállított vetőmagokra vonatkozó növény-egészségügyi előírások

Kukorica

Hatósági nyilatkozat kell arról, hogy vetőmagvak kukorica erwiniás elhalásától (*Erwinia stewartii*) mentes területről származnak, vagy a vetőmagból vett reprezentatív mintát tesztelték és azt kórokozóktól mentesnek találták.

Napraforgó

Hatósági nyilatkozat szükséges arról, hogy a vetőmagvak napraforgó-peronoszpórától (*Plasmopara halstedii*) mentes területről származnak vagy a vetőmagvakat – a rezisztens fajták kivételével – a kórokozó ellen megfelelően csávázták.

Lucerna

A vetőmagnak hatósági nyilatkozat alapján mentesnek kell lennie szár-fonalféregtől (*Ditylenchus dipsaci*), a legutolsó teljes vegetációs időszakában. A vegetációban reprezentatív mintákból laboratóriumi vizsgálatokat kell végezni, és ezek alapján is mentesnek kell lennie a károsítótól. Fertőzés esetén pedig az export feladás előtt, a vetőmagot gázos kezelésben kell részesíteni.

További igazolás szükséges a lucerna baktériumos hervadása (*Clavibacter michiganensis* ssp. *insidiosus*) kórokozóról olyan országokból származó vetőmagra, ahol a baktérium előfordul.

Magyarországon a kórokozó ez idáig nem fordult elő. Olyan országokból, ahol a betegség előfordul, – esetleges re-export esetén – további nyilatkozat kell arról, hogy:

- baktérium nem fordult elő a gazdaságban, vagy közvetlen környékén az elmúlt 10 évben;
- a fajta a rezisztensnek elismert fajtákhoz tartozik, vagy az eltelt 3 vegetációs időszakban csak egy alkalommal fogtak róla magot;
- az EU fémzárolási szabályainak megfelelően meghatározott inaktív anyagtartalom 0,1 súlyszázaléknál nem nagyobb;
- kórokozó tünetét nem észlelték a termőhelyen, ill. annak környékén a legutolsó, vagy ha lehet, a két utolsó vegetációban;
- a területen a vetést megelőző 3 évben nem termesztettek lucernát.

Paradicsom

Hatósági nyilatkozat kell arról, hogy a vetőmagvakat megfelelő savextrakciós módszerrel nyerték ki, vagy a vetőmag olyan területről származik, melyeken a korinebaktériumos betegség (*Clavibacter michiganensis* ssp. *michiganensis*), a Paradicsom baktériumos varasodása (*Xanthomonas campestris* pv. *vesicatoria*), és a Burgonyagumó orsós viroid (*Potato spindle tuber viroid*) nem fordul elő.

Feladható a vetőmag abban az esetben is, ha a felsorolt kórokozók tüneteit nem észlelték a termőhely növényein a vegetációs időszak alatt, vagy a vetőmagtételből vett reprezentatív mintát laboratóriumban megfelelő módszerrel meg-

vizsgálták és a vizsgálatok során a vetőmagot az előbbi károsítóktól mentesnek találták.

Bab

Hatósági nyilatkozat kell arról, hogy a vetőmagvak a Bab baktériumos barnafoltossága (*Xanthomonas campestris* pv. *phaeoli*) mentes országból származnak, vagy a vetőmagból vett reprezentatív mintákat laboratóriumban tesztelték és a baktériumtól mentesnek találták.

Tulipán, nárcisz virághagymák követelményei

Csak azokra a hagymaküldeményekre vonatkozik, ami vágott virág előállítására céljából szállítanak az EU-ba. Hatósági nyilatkozat kell arról, hogy a szárfonalféreg (*Ditylenchus dipsaci*) tünetét nem észlelték a növényeken az utolsó vegetációban.

Az előbbi növényfajok exportálásakor a növény-egészségügyi bizonyítvány kiegészítő nyilatkozatában nem kell igazolni a károsítóktól való mentességet, de az árunak meg kell felelnie a leírt feltételeknek.

A gabonafélék és egyéb vetőmagvak EU-ba történő beszállításához különleges előírások nem szükségesek. A szállítmánynak (szállítóeszközöknek, csomagolóanyagoknak) mentesnek kell lennie az EU listákon található károsítóktól.

Egyéb mezőgazdasági áruk EU-ba történő szállításának növény-egészségügyi előírása

Az EU-s növény-egészségügyi előírások értelmében az étkezési gyümölcs – zöldség, valamint az étkezési és takarmányozási célú szemes termények és olajos magvak EU-ba történő szállításához nem szükséges növény-egészségügyi vizsgálat illetve növény-egészségügyi bizonyítvány.

Növény-egészségügyi vizsgálatot végezni, illetve növény-egészségügyi bizonyítványt kiállítani csak abban az esetben szükséges, ha a vevő azt a szállítási szerződésben kéri. Ez esetben a szerződésben leírtak szerint kell eljárni.

Végezetül tájékoztatom a növények, növényi termékek külkereskedelmével foglalkozó szervezeteket, hogy a hazai és a nemzetközi növény-egészségügyi rendelkezésekről, valamint azok változásairól az NTKSZ Növény-egészségügyi Hatósági Osztálya (1118. Budapest, XI. Budaörsi út 141–145., Tel.: 06-1-309-1037, Fax: 06-1-246-2947), valamint az illetékes megyei NTSZ-ek ingyenesen adnak felvilágosítást és szaktanácsot.

Szönyegi Sándor

NTKSZ Növény-egészségügyi Hatósági Osztály

A kézi munka szerepe a hibridek fajtaértékének megőrzésében

A vetőmagtermesztés során az egyik legfontosabb teendő a fajtaérték megőrzése, a fajta eredeti géngyakoriságának megtartása, a termésmennyiség és a minőségi tulajdonságok figyelembevételével. A fajta genetikai összetételének megőrzése ugyanis, előfeltétele a fajtában meglévő genetikai potenciál realizálásának.

Különösen fontos feladat a hibridpopulációk fajtaértékének megőrzése a vetőmag-előállítás folyamán, minthogy a hibridek populációgenetikai szempontból – eltérően a szabad elvirágzású fajtától – nem egyensúlyi populációk.

A hibridek előállításakor megtervezik a két szülőpopuláció géngyakoriságát és párosításuk módszerét, hogy a kívánt nem egyensúlyi genotípus-gyakoriságot elérjék.

Gén- és genotípus-gyakoriság

A populáció genetikai szerkezetének elemzésekor a különböző géneket az abc más-más nagybetűjével jelölik. Ugyanannak a génnek több változata, allélja lehet. Ezeket a gén betűjelének szám-indexezésével jelölik. A1, A2, A3 ... általánosan Ai-vel. Az allélok gyakoriságát úgy fejezik ki, hogy az összes allél gyakoriságát 1-nek (100 százaléknak) tekintik, és az egyes allélok gyakorisága relatív gyakoriság.

Az allélok relatív gyakoriságát a populációban $p_1, p_2, p_3 \dots p_i$ jelöli és ezek összege $\sum p_i = 1$, ahol az index az allél általános jele.

A diploid egyedben ugyanannak a génnek csak két allélja lehetséges. Ezt a két allélt együtt tekintik az egy génre redukált modellben az egyed genotípusának, melyet a két allél jelölésével fejeznek ki. Általánosságban $A_i A_j$, ahol i és j a két allélt jelöli. Ha $i = j$, akkor a genotípus homozigóta, ha i nem egyenlő j , akkor heterozigóta. Ha 1-nek tekintik a populációt alkotó összes diploid egyed gyakoriságát, akkor a genotípusok megoszlását relatív gyakoriságuk fejezi ki. A homozigóta genotípus gyakoriságának a jele P_{ii} , a heterozigóta genotípus gyakoriságának a jele H_{ij} . A genotípusok gyakoriságának összege mindig 1, azaz $\sum P_{ii} + \sum H_{ij} = 1$.

Az utódgeneráció genotípus-összetételének kiszámításához a gaméták (ivar-sejtek) szorzási szabályát alkalmazzák. A szorzási szabály általánosságban: $/pfA1, +gfA2/$ anya $\times /pmA1, +gmA2/$ hím $/apa/$. Az algebrai szorzás elvégzése megadja az utódgeneráció genotípus-megoszlását úgy, hogy a gyakorisági szorzatok a genotípusok relatív gyakoriságát fejezik ki, és összegük $1/100\%$.

A gamétapopuláció géngyakorisága, – bizonyos kivételektől eltekintve –, azonos a diploid populáció géngyakoriságával, így a szülői genotípus-gyakoriságból számítható ki.

A géngyakoriság változása

A hibridvetőmag-előállítás során a fajtaérték megővését, populációgenetikai szempontból, a kívánt nem-egyensúlyi genotípus-gyakoriság elérése /biztosítása/ jelenti.

A populáció adott genotípus-gyakoriságának megváltozása tehát a fajtaérték változását vonja maga után. A genotípus-gyakoriság megváltozásának oka a géngyakoriság megváltozása. A géngyakoriság megváltozásának a következők négy oka lehet: migráció, szelekció, mutáció, drift.

E dolgozatban csak a migráció egyik válfajával, az immigrációval kívánok foglalkozni. Ezen belül is, a kézi munka szerepét szeretném kiemelni a hibridvetőmag-előállítás genetikai tisztaságának, s ezáltal a hibrid fajtaértékének megőrzésében, néhány elméleti, de gyakorlati vonatkozású példán keresztül. Immigráció esetén a populációhoz idegen, más génösszetételű, mindkét ivarú egyedekkel rendelkező populáció, többnyire ennek vagy csak hím egyedei, vagy hím ivarsejtjei keverednek. Vagyis az immigráció – a mechanikai keveredésen túlmenően – populációk közötti keresztezés és populáción belüli párosodás vegyes előfordulása, határesetekben csak keresztezés. Az immigráción belül három lehetőséget kell megkülönböztetni:

- mindkét ivar keveredik,
- csak az egyik ivar keveredik, többnyire a hímvivar,
- keresztezés.

Gyakorlati vonatkozások

A hibridvetőmag-előállítás elvileg nagyon egyszerű. Lényegében egy irányított tömegkeresztezés, melynek során a szülői populációk keresztezésével mesterségesen idézik elő a heterózist, az F1 hibridpopulációban. Az előállított hibrideknek a mendeli uniformitás alapján elméletileg homogén heterozigótáknak /egyöntetűeknek/ kell lenniük. A gyakorlatban azonban ennek teljesülése körül problémák merülhetnek fel. Az F1 hibrid valóban uniformis – a gyakorlatban is – ha a szülővonalak homozigóták /homogének/. Ha viszont a szülővonalak nem homozigóták /heterogének/, akkor nem várható uniformis F1 sem.

A hibridvetőmag-előállítójánál ugyanis olyan, a vonalfenntartás és -szaporítás alatt létrejött genetikai változások manifesztálódhatnak, melyek megváltoztathatják a szülővonalak homogenitását. Ha ezeket a változásokat képviselő egyedeket nem távolítják el kézi munkával a populációból, a szántóföldi szelekció során, esetleg a hibát még például egy rossz címerezéssel, izolációval is tetézik, akkor a gyakorlatban nem várható uniformis F1, azaz az árutermesztőhöz már nem az a hibridpopuláció jut el vetőmag gyanánt, amelyet – teljesítményének ismeretében – megrendelt. A szülői vonalak géngyakoriságának változásával megváltozik az F1 populáció genotípus-gyakorisága, és egyben a hibrid fajtaértéke is.

A hibridvetőmag-előállítás folyamán ezért különös gondot kell fordítani a keresztezendő szülői vonalak tisztaságának biztosítására. Nem lesz uniformis az F1 homozigóta vonalak keresztezése esetén sem, ha például helytelenül hajtják végre az anyavonal címerezését, vagy esetleg fattyalását. Hogy milyen fontos szerepe van az uniformis F1 előállításában a megfelelő precizitással végzett kézi munkának, illetve a hanyagság milyen változásokat okozhat, az alábbi példákon szeretném bemutatni:

Vegyük először az ideális esetet!

1. Kétvonalas /SC/ kukorica hibridet szeretnénk előállítani:

$X \rightarrow$ a hibrid anyai vonala

$Z \rightarrow$ a hibrid apai vonala.

Tiszta homozigóta vonalak és 100 százalékosban lecímezett X anyai vonal esetén az X populáció csak a nőivarú, a Z populáció pedig csak a hímivarú gamétákat adja. Ekkor:

X populáció génösszetétele: $/p1 + p2/ = /1 + 0/$ anya

Z populáció génösszetétele: $/p'1 + p'2/ = /0 + 1/$ hím /apa/

Pánmiktikus párosodás esetén az F1 hibridgeneráció genotípus összetétele:

A1	A2		A1	A2
/p1 + p2/	anya	X	/p'1 + p'2/	hím
/1 + 0/	anya	X	/0 + 1/	hím

Genotípus	Gyakoriság
A1A1	0
A1A2	1 /100 %/
A2A2	0
	1 /100 %/

Mint látható, homozigóta vonalak keresztezése esetén az F1 hibridnemzedék uniformis, a populációt teljes egészében /100 százalékosban/ A1A2 genotípusú egyedek alkotják.

2. Ha az előbbi példában szereplő hibridet 10 százalékos címezési hibával állítják elő, /szemben a szabvány által maximálisan engedélyezett 0,5 százalékos címezési hibával/, akkor az F1 összetétele a következőképpen alakul:

Az immigrációs ráta /m/ ekkor szemben az előzővel nem 1, hanem $m = 0,9$.

X populáció génösszetétele:

$/p1+p2/ = /1 + 0/$ anya

az apai populáció /pollenkeverék/ génösszetétele

$p'1* + p'2* = /0,1 + 0,9/$ hím /apa/

Pánmiktikus párosodás esetén az F1 hibridgeneráció genotípus összetétele:

$/p1 + p2/$ anya $. /p'1* + p'2*/$ hím

$/1 + 0/$ anya $. /0,1 + 0,9/$ hím

Genotípus	Gyakoriság
A1A1	0,1 /10 %/
A1A2	0,9 /90 %/
A2A2	0
	1 /100 %/

A valóságban az anyai populációból származó pollen 10 százalékos arányánál nagyobb számban vesz részt a termékenyítésben, mivel a kukorica esetében Jones, Phaler és Johnson kísérletei is bizonyítják, hogy a vonalak a saját pollent előnyben részesítik az idegennel szemben. E tény magyarázata az, hogy a vonal-előállítás során a folyamatos önmegtermékenyítés azon genotípusoknak kedvez, amelyek pollenje a legnagyobb gyorsasággal hatol be a bibe szöveteibe /in Bálint 1980/. Az eredményből látható, hogy a címezési hiba elkövetésével 100

százalék helyett csak 90 százalékosban állítottuk elő a heterózishatást eredményező A1A2 hibridet és 10 százalékosban az A1A1 anyavonalat is megkaptuk /visszakaptuk/, melynek előállítása jelen esetben nem volt célunk /feladatunk/. Ebből következően a hibrid /F1/ nem lesz uniformis és a genotípus-gyakoriság /összetétel/ változása miatt fajtaértéke is megváltozott. Ugyanilyen hiba lép fel fattyasodási hajlamú anyavonalnál pontos címezés de gondatlan fattyalás, vagy mindkét hiányosság együttes elkövetése esetén is.

3. Előállítandó kétvonalas kukorica hibridünk anyai vonalának szaporítását /az előző évben/ izolációs hiba miatt egy A1A3 áruhibrid /melynek anyavonala szintén a mi példa hibridünk anyai vonala/ virágpora „szennyezte” 4 százalékosban. Ha idén az anyavonal növényei közül nem távolítják el az F1 előállítás szelekciós /idegenelési/ munkái során az említett hiba miatt létrejött vonalidegen növényeket, de pontos címezést végeznek, az F1 utódgeneráció genetikai szerkezete pánmiktikus párosodás esetén a következő lesz az anyai /kevert/ populáció génösszetétele:

$/p:1 + p:2/ = /0,99 + 0,01/$ anya

Z populáció összetétele:

$/p'1 + p'2/ = /0 + 1/$ /hím/

A1	A3		A1	A2
anya	/p:1 + p:2/	X hím	/p'1 + p'2/	
anya	/0,99 + 0,01/	. hím	/0 + 1/	

Genotípus	Gyakoriság
A1A1	0
A1A3	0
A1A2	0,99 /99 %/
A2A3	0,01 /1 %/
	1 /100 %/

Az F1 utódpopuláció 99 %-ban egyöntetű és az előállítani kívánt A1A2 genotípust tartalmazza, 1 százalékosban viszont – az anyavonal inhomogenitása miatt – megjelenik egy új A2A3 genotípus is. Nyilvánvaló, hogy minél nagyobb az anyai vonal inhomogenitása, annál nagyobb mértékben jelenik meg az F1-ben az A2A3 genotípus, mely kiegyenlítetlenséget és fajtaérték-változást okoz. A fajtaérték változása nem minden esetben negatív irányú, ennek ellenére azonban a vetőmag-előállítónak biztosítani kell mindenkor az adott /előírt/ biológiai fajtatisztaságot.

4. Amennyiben előállítandó hibridünk anyai vonala mellett apai vonala is inhomogénné válik, pl. egy A4A4 homozigóta vonallal történt 6 százalékos mechanikai keveredés következtében /pl. kombájnban, magtárban/, pánmiktikus párosodást feltételezve az F1 nemzedék

genetikai összetétele az alábbiak szerint alakul, ha a hibridvetőmag-előállító nem idegenel megfelelően, de pontosan címez az anyavonalban, az anyai /kevert/ populáció génösszetétele:

$/p1: + p2:/ = /0,99 + 0,01/$ anya
az apai /kevert/ populáció génösszetétele:
 $/p*1 + p*2/ = /0,06 + 0,94/$ hím /apa/

A2	A3		A4	A2
/p1* + p2*/	anya	/p1* + p2*/	hím	
/0,99 + 0,01/	anya	/0,06 + 0,94/	hím	

Genotípus	Gyakoriság
A1A4	0,0594 /5,94 %/
A1A2	0,9306 /93,06 %/
A3A4	0,0006 /0,06 %/
A3A2	0,0094 /0,94 %/
	1 /100 %/

Az eredményből látható, hogy a legheterogénebb F1 mindkét vonal inhomogenitása esetén jön létre. Az előző példákban vázolt hibák évről-évre a gyakorlatban is előfordulhatnak, s a jelentős mennyiségű előállításból következően – az ellenőrzések ellenére – a nagy számok törvénye szerint egy-egy ilyen hibás tétel is betakarításra kerülhet, és eljut a vetőmagüzembe.

Hogy az ilyen hibás vetőmagtétel ne kerülhessen ki az árutermesztőhöz, az illetékes hatóság /OMMI/ és a termelők /fajtatulajdonosok/ az egyes vetőmagtétel fajtaazonosságát kitermesztéssel ellenőrzik. A hagyományos és időigényes kitermesztés mellett ma már hazánkban is általánosan alkalmazott gyakorlat a gyors és pontos fajtaazonosítást lehetővé tevő elektroforézis, melynek felhasználásával a vetőmagtétel genetikai homogenitása is kontrollálható.

E módszerrel a vetőmag előállítás folyamán elkövetett legkisebb hibák is kiszűrhetők, s ezáltal elérhető, hogy csak az igazán fajtatiszta vetőmagtétel kerüljenek ki az árutermesztőkhöz.

A fajtában meglévő genetikai potenciál realizálásának ugyanis előfeltétele a fajta eredeti genetikai összetételének /fajtaértékének/ megőrzése.

A jó vetőmag előnye ugyanakkor, csak abban az esetben érvényesülnek, ha a technológia többi eleme nincs minimumban, ami hatékonyságát csökkenti. A fentiek alapján érthető tehát, hogy a világ minden fejlett mezőgazdasággal rendelkező országában, a jó vetőmag genetikai tisztaságával kapcsolatos paramétereket szabványokban rögzítették. A paraméterek egy részének biztosításában pedig igen fontos szerepe van a kézi munkának a vetőmag-előállítás során.

Dr. Lajkó László

Tájékoztató az őszi kalászos végfelhasználói árminimumáról (irányárról)

A 2002. évi őszi vetési szezonra az őszi búza II. fokú, csávázott, fémszárított vetőmagjára – a fajták fajtatulajdonosi besorolásától függően – I. és II. kategóriába hirdet a Vetőmag Termék Tanács végfelhasználói árminimumot.

Megnevezés	I. kategória Ft/tonna	II. kategória Ft/tonna
Vetőmagüzemi alapár	44.000	42.000
Kereskedelmi árrés	4.400	4.200
Licencdíj	4.740	4.520
Csávázási költség	7.680	7.680
Végfelhasználói árminimum összesen	60.820	58.400

A meghirdetett végfelhasználói árminimum a 2000. és 2001. évi őszi 53 300 Ft/tonna ártól az I. kategóriában 10 %-kal, a II. kategóriában 5 %-kal tér el növekvő irányba.

A végfelhasználói árminimumtól lefelé nem szabad eltérni!

A fajtatulajdonosok által I. kategóriába sorolt fajták:

Fajtatulajdonos	Fajta megnevezése
Gabonatermesztési Kutató Kft. – Szeged	Jubilejnaja 50, GK Öthalom, GK Góbé, GK Zugoly, GK Marcal, GK Véka, GK Élet, GK Kalász, GK Malmos, GK Garaboly, GK Favorit, GK Mérő, GK Cipó, GK Miska, GK Mura, GK Jászság, GK Verecke, GK Petur, BK Bagoly, GK Rába, GK Csongrád, GK Héja, GK Holló, GK Tündér, GK Attila, GK Margit
Karintia Kft. – Vasvár	Brutus, Linda
MTA Mg. Kutatóintézete Martonvásár	Mv Verbunkos, Mambo, Mv Marsall, Mv Magdaléna, Mv Csárdás, Mv Palotás, Mv Magvas, Mv Emese, Mv Dalma, Ukrajna, Boszanova
Vetőmag 95 Kft. – Bp.	Bőség

Azok a fajták, ahol a fentiek szerint a fajtatulajdonos nem adott besorolást, a II. kategóriába tartoznak (58 400 Ft/tonna).

Az őszi árpa és triticálé II. fokú, csávázott, fémszárított vetőmagjának végfelhasználói árminimuma megegyezik az őszi búza II. kategóriával, vagyis 58.400 Ft/tonna. E fajtoknál nincs fajtankénti besorolás.

Rozsra a VT árminimumot nem hirdet.

Vetőmag Termék Tanács új tagjai

2002. április-június

Név	cégnév	irsz	város	utca
Csáki Béláné	magánszemély	3368	Boconád	Marx K. út 22.
Kiss Károly	magánszemély	6300	Kalocsa	Huszár u. 24.
Molnár Etele	magánszemély	5540	Szarvas	Somogyi B. u. 2.
Nyolczas Boldizsár	magánszemély	5663	Medgyesbodzás	Tanya 17.
Peczéné Kozma Éva	magánszemély	3350	Kál	Kápolnai u. 12.
Szabó Istvánné	magánszemély	2255	Szentlőrinc-káta	Attila út 48.
dr. Szántosi Antal	magánszemély	5540	Szarvas	Alkotmány u. 12.
Szekszius József	magánszemély	3011	Heréd	Szőlőhegy út 6.
Tóth Flórián	magánszemély	5362	Tiszaörs	Kútsor 30.
Vajda Sándorné	magánszemély	3368	Boconád	Zrínyi u. 2/1.
Dereks Ernő	Agrár-Gazda Bt.	3800	Szikszó	Külterület 0155/3. hrsz.
Katona Mihály	Agrintegrál Kft.	2192	Hévízgyörk	Kossuth L. u. 6.
Nagy Lajos	Agromerkant Kft.	9022	Győr	Árpád u. 55.
Farkas András	Agroprodukt Kft.	6440	Jánoshalma	Kölcsey u. 28.
Babocsay Zsuzsa	B. L. Agrokem Kft.	8360	Keszthely	Honvéd u. 22.
Heinz Berlin	Berlinvest Kft.	9400	Sopron	Várkerület 104. 1/5.
Cseh István	Cseh és Cseh Agro Kft.	5800	Mezőkovácsháza	Árpád út 258.
Körtvélyesi András	Dejtári Mg. Szövetkezet	2649	Dejtár	Mikszáth u. 6.
Csingár Péter	Dél-Dunántúli Agroker Kft.	7100	Szekszárd	Augusz I. 1-3.
Derczó László	Derczó Kft.	3964	Pácin	Arany J. út 34.
Ferdinand Volk	H.B. Agro Kft.	9913	Szarvaskend	Fő u. 64.
Hajdú Zoltán	Hamvas-Tej Kft.	4162	Szerep	Hosszúhát
Miskei Sándor	Iszkra Mg. Szövetkezet	6300	Kalocsa	Szent Imre u. 9.
Imrei Istvánné	Kunsági Aranyrög Bt.	5440	Kunszentmárton	Aradi út 7.
Forgács Ákos	Palócgazda Kft.	2660	Balassagyarmat	Arany J. u. 8.
Péterné Kisgyörgy Margit	Radix 2001 Bt.	2700	Cegléd	Béla u. 6.
Blum Zoltán	Saaten Union Hungária Kft.	7200	Dombóvár	Kórház u. 2/a.
Kozma Lászlóné	Soft Seed Kft.	3350	Kál	Kápolnai u. 12.
Magyar István	Százholdas Kft.	2030	Érd	Velencei u. 29.
Petrás János	Terényi Agrár Kft.	2696	Terény	Arany J. út 2.
Bóvári István	Vadas Kft.	6086	Szalkszentmárton	Vadas 7.
Hajdú Ferenc	Zoltántér Kft.	6623	Árpádhalom	Dózsa Gy. u. 2.

**A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG
MELLÉKLETE
2002. AUGUSZTUS**

**KIADJA A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG KFT.
1146 Bp., Mirtusz u. 2.
FELELŐS KIADÓ:
Hájos László**

**NYOMÁS:
Veszprémi Nyomda
FELELŐS VEZETŐ:
Erdős András**